

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11-2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58 беттің 1-беті

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пән: «Дәрі-дәрмек айналым жүйесінде фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат»

Пән коды: DDAZhFFA 2302

ББ атауы: «Фармация»/қысқартылған/

Оқу сағаты /кредит көлемі: 150 (5)

Оқу курсы мен семестрі: 2/4

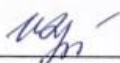
Дәріскөлемі: 15

Шымкент, 2023

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқарукафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 2-беті

Дәріс кешені «Дәрі-дәрмек айналым жүйесінде фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды.

Хаттама № 16ақ 15» 0620 23 ж

Кафедра меңгерушісі,
фарм.ғ.д., профессор Шертаева К.Д.

ON'TUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 3-беті

Дәріс№1

1. Тақырыбы:Дәрілік заттар айналымындағы фармакоэкономика

2. Мақсаты:фармакоэкономиканың ғылым ретінде және оның дәрілік заттар айналымындағы фармакоэкономика туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Бүкіл әлемде денсаулық сақтау саласындағы шығындарды медициналық көмек көрсетуге, сонымен қатар дәрілермен қамсыздандыруға кететін шығындардың үнемі ұлғаюы қаржыландырудың қажетті деңгейін көрсету мүмкіндігіне қарағанда тез өседі.

**Кесте 1 –Қазақстан Республикасы тұрғындарының
2010-2015 жылдардағы денсаулық көрсеткіші**

Көрсеткіштің деңгейі	Тұрғындардың жалпы аурушандығы 100 000 адамға балап есептегенде						Тұрғындардың алғашқылық аурушандығы 100 000 адамға балап есептегенде						Созылмалы бейэпидемиялық аурулармен аурушандықтың 100 000 тұрғынға балап есептегендегі деңгейі					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Барлығы	105 099,0	106 791,5	105 692,4	106 711,8	105 843,4	105 937,6	69 479,5	69 562,1	69 587,9	70 154,3	71 641,8	71 748,3	89 643,4	89 874,8	89 881,3	89 893,6	92 414,8	93 265,6

Статистикалық деректерге қарағанда тұрғындардың созылмалы бейэпидемиялық аурулармен аурушандықтың деңгейі 100 мың тұрғынға балап есептегенде зерттелген жылдары 89 643,4 оқиғадан 93 265,6 оқиғаға дейін артқанын көрсетіп отыр (кесте 1).

— Көрсетілген құбылыстың себептері төменде көрсетілген экономикалық, медициналық және әлеуметтік-демографиялық үдерістермен тығыз байланысты:

- макроэкономиканың даму деңгейінің жеткіліксіздігі;
- инфляция;
- жаңа медициналық технологиялардың, инновациялық дәрілік препараттардың жасалуы;
- тұрғындардың қартаюы;
- жалпы аурушандықтың құрылымда созылмалы патология үлесінің ұлғаюы.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 4-беті

Кесте 2 –Қазақстан Республикасы тұрғындарының дәрілік препараттарды қолдану деңгейі (1 адамға балап есептегенде)

Көрсеткіш	Есептеу бірлігі	Кезеңдер					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ДП сату көлемі	Теңгемен есептегенде	170404830899	198871248987	253033273894	287151542490	345240488047	402339305601
Тұрғындар саны	Абсолюттік санмен есептегенде	16204617	16441959	16675392	16911911	17165239	17417447
1 адамға шаққанда	Теңгемен есептегенде	10515,82	12095,35	15174,06	16979,25	20112,77	23099,79

Аурушандықтың өсуі тұрғындардың дәрілік заттарға сұранысын тоқтаусыз арттыруға, әсіресе созылмалы бейэпидемиялық аурушандық тұрғындарды емдеуге қажетті дәрілік заттардың сұранысына тікелей әсерін тигізеді. Әсіресе жүрек-қан айналу жүйесінің аурулары, онкологиялық аурулар, ортопедиялық аурулар, тыныс алу, асқорту, несеп шығару ағзаларының сырқаттары жедел түрден созылмалы түрге айналып, стационарлық және амбулаторлық медициналық көмектің түрлерін арттыруда. Қазақстан Республикасының тұрғындары арасында дәрілік заттарды қолдануға сұраныс арнайы көрсеткіштер жүйесімен зерттеледі. Оның ішінде дәрілік заттардың сатылу көлемі теңгемен есептегенде зерттелген жылдары 17 млрд. теңгеден 40 млрд. теңгеге дейін артып отыр. Ал дәрілік заттардың әрбір жан басына есептегенде 10 515,82 теңгеден 23 099,79 теңгеге дейін артқан (кесте 2).

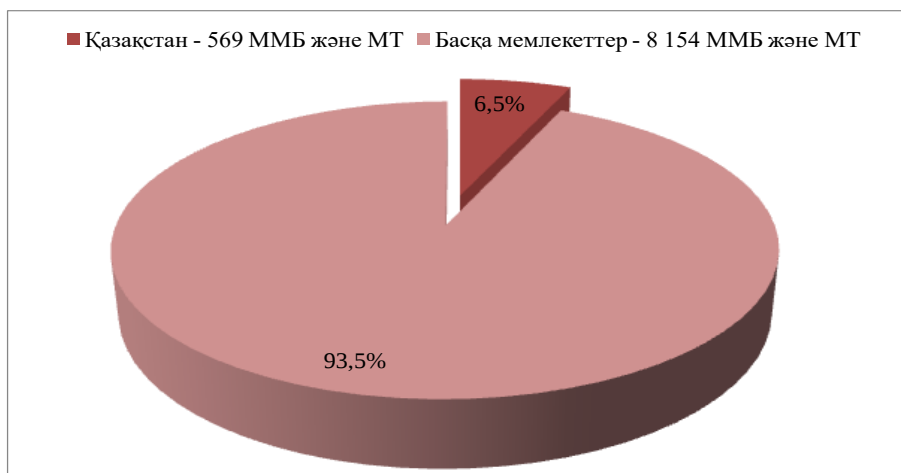
Бұл жағдай біздің фармацевтикалық нарықтың тоқтаусыз өсіп отырғанын көрсетеді және бұл нарықтың болашағының мүмкіндіктерінің үлкен екендігіне кепіл бола алады.

ҚР-сындағы ДП, ММБ және МТ мемлекеттік тіркеу мәліметтерін сараптау.

2016 жылғы 17 наурыздағы ҚР бекітілген ДП, ММБ және МТ мемлекеттік тіркеу бойынша ДП 7 635 атауы, сонымен бірге 809 отандық тауар өндіруші (ОТӨ) атауы және 8 723 медициналық мақаттағы бұйымдар (ММБ) және медициналық техника (МТ) атаулары, ОТӨ медициналық өнімдерінің 569 ассортименті тіркелген (1 және 2 суреттер).

Сурет 1 – Қазақстан Республикасында тіркелген ОТӨ ДП үлесі (% есептегенде)

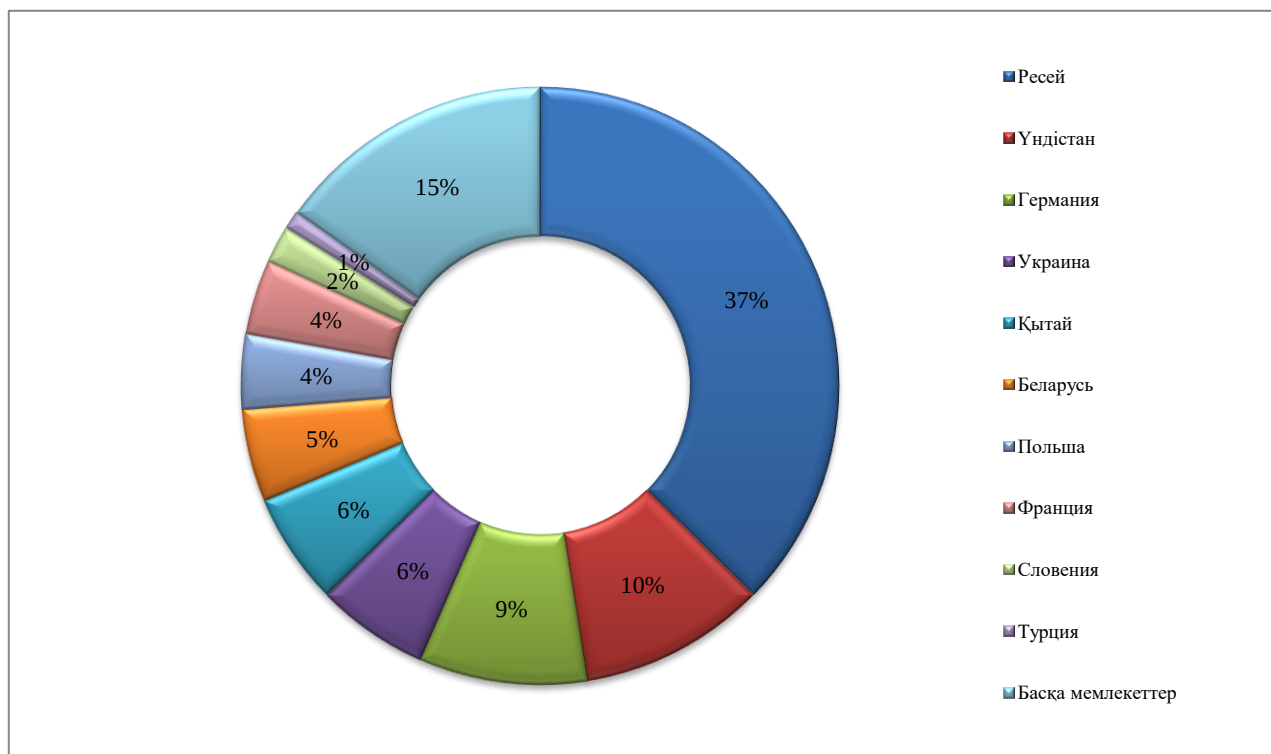
Сурет 2 – Қазақстан Республикасында тіркелген ОТӨ ММБ және МТ үлесі (%)

Қазақстан Республикасында тіркелген барлық ДП, ММБ және МТ үлесі барлық тіркелген фармацевтикалық өнімнің жалпы санының 8,42%-ын құрайды.

Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық өнім нарығының негізгі сипаттамасы – оның импорттық құрамының жоғары болуы 93,5%. 2015 жылы дәрі-дәрмектер импортының көлемі 932,7 млн. АҚШ долларын құрады (22,1 мың тонна), өткен жылмен салыстырғанда 16,8%-ға қысқарған (сандық көлеммен 31,4%). Қысқару себебі теңгенің девальвациясы болды [99].

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 6-беті

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасын сандық көлемі бойынша 80%-дан астам импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін елдердің бірінші ондығына кіретін мемлекеттер: Ресей (37%), Үндістан (10%), Германия (9%) және Украина (6%), (сурет 3).

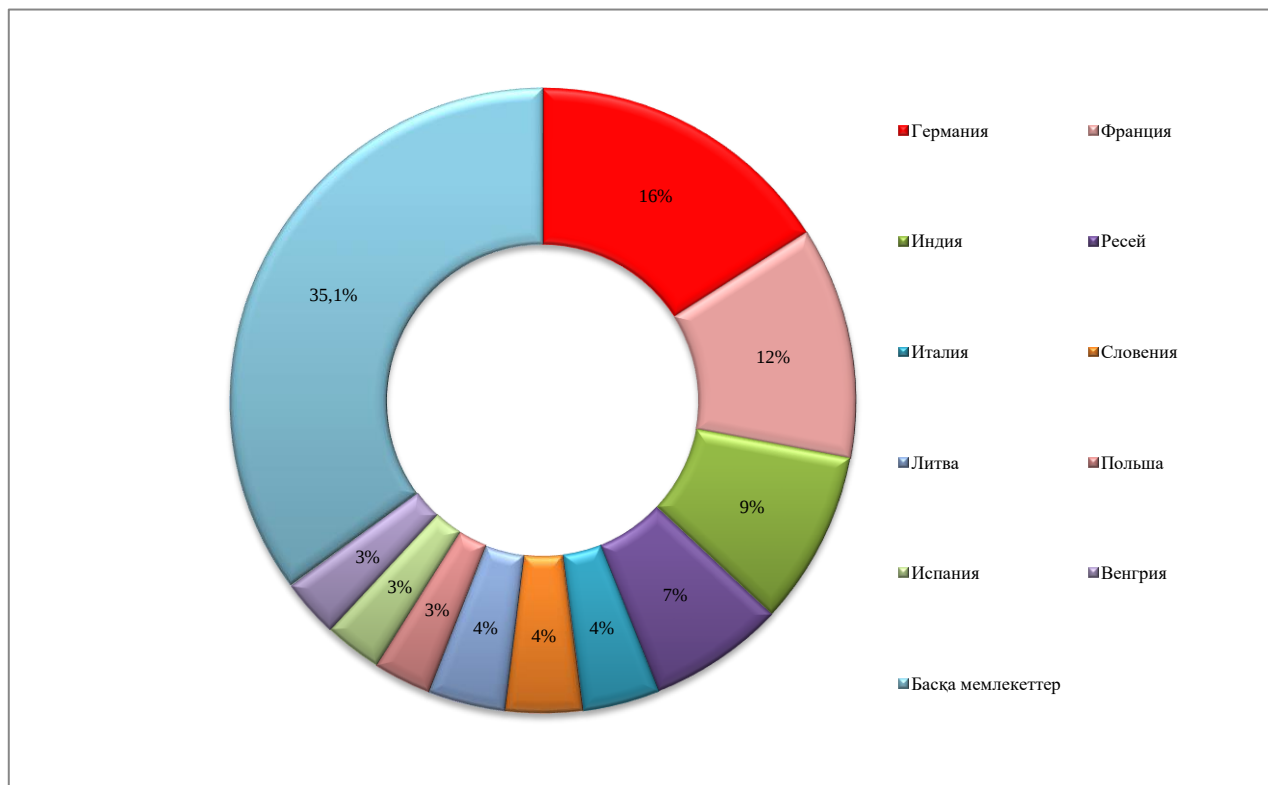

Сурет 3 – ҚР-сын импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін мемлекеттер құрамы (импорт көлемінің есебі санына байланысты), 2015 ж., %

Ескерту – Дереккөз: Дереккөз: ҚР статистика комитеті АӨҚОРА

Қазіргі таңда импорттық дәрілік заттардың бағасы бойынша 60%-дан астамын қамтамасыз ететін елдердің бірінші ондығына кіретін мемлекеттер: Германия (16%), Франция (12%), Үндістан (9%) және Ресей (7%) (4 сурет).

Айта кететін қызық факт – заманауи фармацевтикалық өндіріс бойынша алдыңғы қатардағы елдер АҚШ, Швейцария және Ұлыбритания бағасы бойынша да, саны бойынша да ҚР-сындағы ДП басты он импортер елінің қатарына кірмейді.

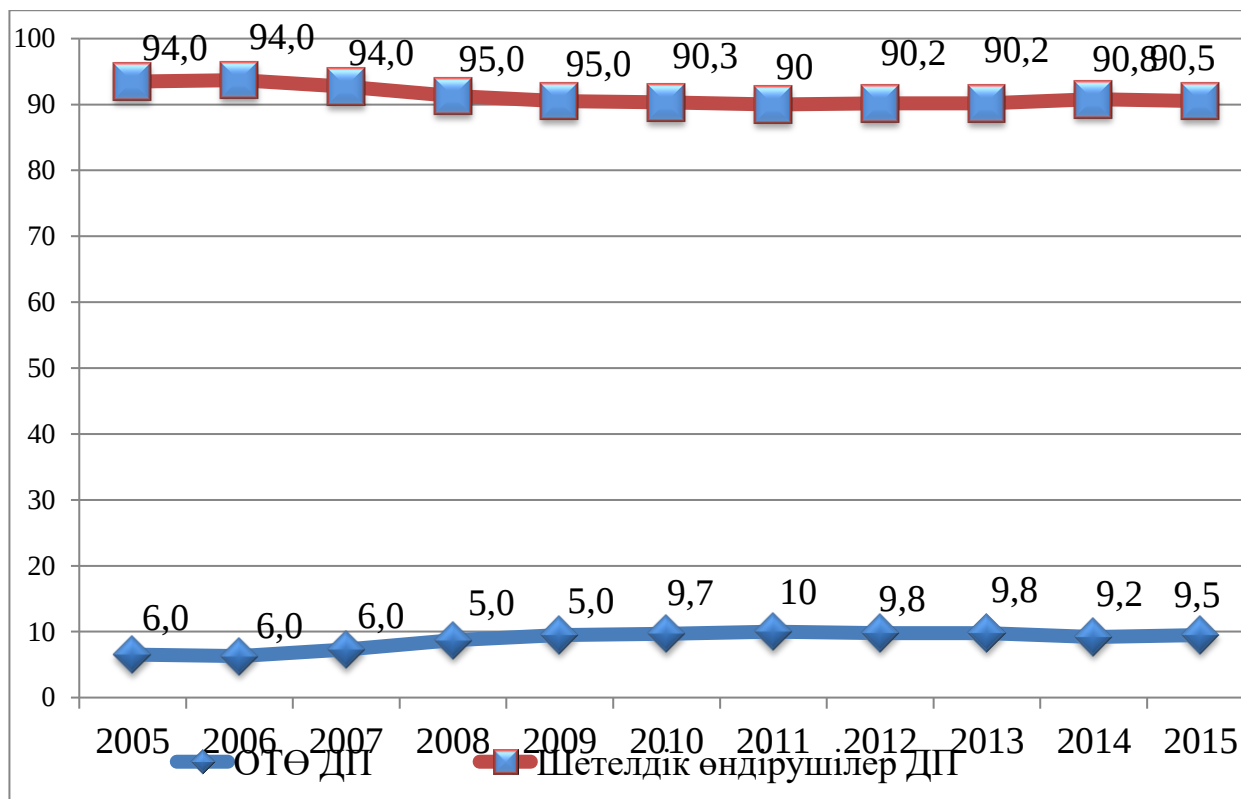

Сурет 4 – ҚР-сын импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін мемлекеттер құрамы (импорт көлемінің есебі бағасы бойынша), 2015 ж., %

Ескерту – Дереккөз: ҚР статистика комитеті АӨҚОРА

ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП сату көлемі, қаржылай мөлшерде көрсетілген. Әртүрлі дереккөздерден алынған мәліметтер бойынша ОТӨ ДП сату үлесі қаржылай мөлшерде 8-12%-ды құрайды. IMS Health ақпараттық-сараптамалық компания мәліметтері бойынша ОТӨ ДП үлесі барлық фармацевтикалық нарық құрылымында қаржылай мөлшерде 10%-ға дейін құрайды, ал сандық мөлшерде шамамен 30%. Сандық мөлшер үлесі қаржылай мөлшерден жоғары. Бұдан шығатын қорытынды, ОТӨ ДП бір қорабының орташа бағасы шетелдік өндірушінің бір қорабының бағасынан төмен. IMS Health мәліметтері фармацевтикалық нарықтың импортқа тәуелділігінің жоғары екенін растайды. Жаңа ОТӨ ДП өндіру отандық фармацевтикалық индустрияның өзекті міндеті болып табылады және болашақта жергілікті өндірістің үлесін көбейтеді, демек Қазақстанның экономикасына жаңа жұмыс орындарын ашу, салықтың көбірек түсуі, өндіріс пен фармацевтикалық ғылымның дамуы түрінде қосымша үлес қосады.

Алайда 2005-2015 жылдар аралығындағы отандық фармацевтикалық нарықта Қазақстан Республикасының шығаратын дәрілік заттары бар болғаны 6,5%-дан 9,5%-ға дейін өскен, қалғанының барлығы шетелдік импорттық тауарлар үлесіне тиесілі. Олардың үлес салмағы 2005 жылы 93,5%-ды құраса, 2015 жылы 90,5%-ды құрап отыр (сурет 5).

Сурет 5 – ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі, қаржылай мөлшерде, %, 2005-2015 жж.

Ескерту – Дереккөз: IMS Health ақпарат көзі

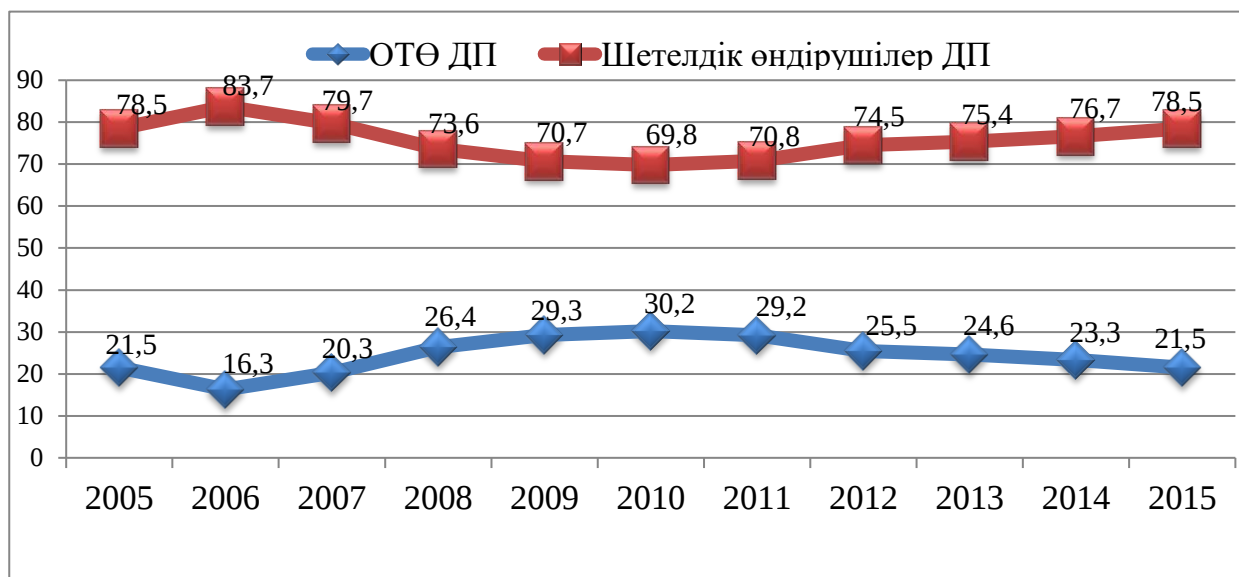
Сонымен, Республикамызда дәрілік заттардың өндірісі өте баяу дамуда деп айтуға толық негіз бар. Қазақстан Республикасының фармацевтикалық өндіріс орындары Республикада қолданылатын дәрі-дәрмектердің құндық көлемі 10%-дан аспайтын деңгейді көрсетеді. Алайда біздің Республикамыздағы ішкі фармацевтикалық нарық жоғары қарқында өсуде, бұл ахуал республика тұрғындарының әлеуметтік экономикалық жағдайының жақсаруымен халықтың әлауқатының өсуімен тікелей байланысты болып отыр.

Халықтың қымбат жаңа брендтік фармацевтикалық заттарға сұранысының артуы отандық өнеркәсіптің ішкі нарықтағы орнын төмендетті, оның негізгі себебі арзан бағамен емдік қасиеті төмен дәрілік заттармен байланысты болып отыр. Осыған қарағанда фармацевтикалық нарықтың негізгі бөлігін брендтік қасиеті жоғары патенті бар импорттық дәрі-дәрмектермен құрау үстінде деп айтуға болады. Осындай импорттық дәрі-дәрмектердің құндық отандық деңгейі 90%-дан асады, олардың заттай деңгейі 70%-ға жақындайды. Отандық фармацевтикалық фирмалардың қаржылық табысы шетелдік фирмалардың табысынан айтарлықтай төмен болып отыр. Сонымен қаржылық нарықта фармацевтикалық орны жаңа инновациялық патенті бар тауарларды ұсынуға жол ашады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 9-беті

Зерттеу нәтижесіне қарағанда Қазақстандық фармацевтикалық фирмалар Республикалық Денсаулық сақтау ұйымдарын заттай көрсеткіш дәрілік заттармен 30%-ға дейін қамтамасыз етеді.

ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі сандық мөлшерде көрсетілген. IMS Health мәліметтеріне сәйкес 2005-2015 жж. кезеңінде қорап түріндегі ОТӨ ДП үлесі нарықтағы басқа қораптардың жалпы санының 20-30 %-ын құрайды. 2015 жылғы мәліметтер бойынша – отандық өндірушілердің үлесі 21,5%. Шетелдік өндірушілердің ДП үлесі 78,5%-ды құрады (сурет 6).

Сурет 6 – ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі, сандық мөлшерде, %, 2005-2015 жж.

Ескерту – Дереккөз: IMS Health ақпарат көзі

Дегенмен, жедел және стратегиялық шешімін табуға тиісті бірнеше мәселе бар:

- ҚР фармацевтикалық нарығында жалған дәрілік заттар және контрабандалық өнімдер, мемлекеттік тіркеу мен сертификациядан өтпеген дәрілік заттар бар;
 - Отандық фармацевтикалық өнімнің ассортименттерінің негізгі үлесін бәсекеге қабілетсіз дәрілік заттар құрайды;
 - Дәрілік заттардың өндірісін реттейтін нормативтік құқықтық база жеткіліксіз;
 - Республикада халықаралық сапа стандартына негізделген фармацевтикалық өнім өндіруді сертификаттау жүйесі құрылмаған;
 - Жаңа дәрілік заттар мен оларды өндіруді қаржыландыру жеткіліксіз, олар ғылыми және капиталдық көлемді болып табылады, сыртқы нарыққа шығуы қиын, еліміздің табиғи шикізаттан өнімдер сериясын дайындау үшін бай шикізат қоры (өсімдіктер, жануарлар, минералдар) болуына және оларға дүние жүзіндегі сұраныс өсіп келе жатқанына қарамастан осындай жағдай болып отыр;
 - Фармацевтика саласының статистикалық және ақпараттық-сараптамалық қолдауы жоқ;
 - Дәрілік заттарды тиімсіз қолдану, полифармакотерапия емдеудің бағасының бірден өсуіне және дәрілік заттардың көп мөлшерде жанама әсер беруіне әкеледі.
- Қазақстан халқына Президенттің «Денсаулық» бағдарламасы, қалыптасқан мемлекеттің жаңа саясат бағыты» Жолдауында Ұлт денсаулығы біздің табысты болашақтың негізі болады, ал денсаулық сақтаудың түйінді приоритеті фармацевтикалық көмектің, медициналық қызметтің сапалылығы және қолжетімділігі болып табылады.

ONȚUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 11-беті

Бұл жағдайда клиникалық тәжірибеде жаңа заманауи емдік-дәрілік технологияларды қолдану қажеттілігі, әдетте, қымбат және олардың экономикалық қолжетімділігі арасындағы қайшылықтар пайда болды.

Қазақстанда денсаулық сақтаудың заманауи бет алысы дәрілік заттардың және шығындарды ұстап тұруға бағытталған мемлекеттік реттеу жолын күшейту болып табылады. Бірақ та, шығындарды минимизациялау тұрғындарды медициналық қызметпен қамсыздандырудың жоғары сапасына зиян келтірмеу қажет.

Фармакоэкономика бүгінгі жағдайда мемлекетке және тәжірибелік денсаулық сақтау саласына дәрілермен қамсыздандыруға бөлінген бюджет қаражатын тиімді қолдану жолын ұсынады, емдеу әдістерін таңдауды ғылыми негіздеуге мүмкіншілік береді, тегін босатуға арналған дәрілік заттардың тізімін құрастырады.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы (ДДСҰ) анықтамасы бойынша, дәрілік құралдарды тиімді қолдану дегеніміз – науқастардың препараттарды клиникалық қажеттіліктерге сәйкес, жеке мұқтаждықтарына сай дозада, сәйкес уақыт кезеңі ұзақтығында және өзі үшін де, қоғам үшін де ең аз шығындар шығара отырып қолдануы. Дүние жүзінде 50%-дан астам дәрілік құралдарды жөнсіз, орынсыз тағайындайды, шығарады және айналымға жібереді, науқастардың жартысы оларды қажетті деңгейде қолданбайды, ал дүние жүзіндегі халықтардың үштен бірі қажетті дәрі-дәрмекке қол жеткізе алмайды.

Фармакоэкономика – өз бетінше жаңа ғылым, ол тиімділік пен шығындар, қауіпсіздік, ауруды емдеудің альтернативті схемаларында өмір сапасы арасындағы салыстырмалы қатынастарды зерттейді.

Қазақстан Республикасында Денсаулық сақтаудың бірлік Ұлттық жүйесі жағдайында фармакоэкономикалық зерттеулер нәтижелері оңтайлы медициналық араласудың таңдауда пациенттерді өмір сапасын есебімен терапияны іске асыру, дәрілік заттардың формуляр тізімін жасауда, әр түрлі медициналық бағдарламаларды клиникалық хаттамаларды бағалауда маңызды. Фармакоэкономика бір жағынан – фармацияның, медицинаның жетістіктерін пайдаланатын, ал екінші жағынан экономиканың, статистиканың, әлеуметтанудың, психологияның, математика мен басқа да ғылымдар аймағындағы сұраныс пен тәжірибеге мүмкіншіліктерге шоғырланатындықтан да интегралды пән болып табылады. Бұдан басқа, фармакоэкономика фармакологиядан дәрілік құралдардың әсері, клиникалық фармациядан – дәрілік құралдардың қауіпсіздігі туралы мәліметтер алады. Фармакоэкономиканың құрамдас бөлігі дәрілік құралдардың әр түрлі топтарының маркетингтік зерттеулерінің экономикалық аспектілері болып табылады.

Фармакоэкономиканың айрықша ерекшеліктеріне мыналар тиесілі:

- интегральды сипат (тұрғындарды дәрілік түрде қамтамасыз етудің үйлестіру мақсатымен білімдердің әр түрлі аймақтарындағы жетістіктерін тиімді түрде пайдалануға мүмкіндік береді);
- қослданбалы маңыз (фунциоланудың ерекшеліктері мен фармакоэкономикалық өзгешілігімен нақты аймақтың мәселелерін шешеді);
- халықтық – шаруашылықтық маңыз (денсаулық сақтау жүйесінің және науқастардың, қаржылық құралдарының шектеулі қорларын тиімді түрде қолдануға мүмкіндік береді);
- әлеуметтік маңыз (зеттеу насандарының ерекшеліктері: терапевтикалық әсермен, физикалық саулықпен және қоғамдағы әлеуметтік-психологиялық бейімділігін анықтайды).

Пәрменділік (efficacy) – бақыланатын жағдайлардағы (клиникалық рандомизацияланған зерттеулерде) емдеу әдістемесі немесе дәрілік құралдардың дәлелденген әрекеті.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 12-беті

Клиникалық тиімділік (effectiveness) – нақтылы клиникалық тәжірибе жағдайларындағы емдеудің дәрілік құралдары мен әдістемесінің әрекетін бағалау.

Қауіпсіздік (safety) – дәрілік құралды немесе емдеу әдістемесін қолдану негізіндегі әсерлердің жиілігі мен ауырлығы.

Комплаенс (compliance) – науқастардың дәрілік құралдары немесе емдеу әдістерін қолданудың жазылған тәртіптерін сақтау дәрежесі.

Экономикалық тиімділік (benefit) – дәрілік құралдары немесе емдеу әдістемесін қолдану кезіндегі қорлардың шығындалуының тиімділігін бағалау.

Пайда (utility) –фармакотерапияның өмірдің сапасын бағалау негізінде анықталады.

4. Иллюстрациялық материалдар:презентация

5. Әдебиеттер:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабоева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабоева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабоева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 13-беті

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Фармакоэкономика нені зерттейді?
2. Денсаулық сақтау жүйесінде экономикалық бағалау дегеніміз не?
3. Фармакоэкономиканың мақсаты мен міндеттері қандай?
4. Қандай пәндер фармакоэкономикамен тығыз байланысты (интегирленген)?
5. Фармакоэкономиканың айырмашылық ерекшеліктері басқа білім салаларымен сіз атайсыз?
6. Фармакоэкономиканың дамуының алғы шарттары қандай?
7. Фармакоэкономикада дәрілік препаратты бағалауда немесе емдеу сұлбасын қауіпсіздік, терапевтикалық және экономикалық тиімділігі жағынан қандай параметрлер қолданылады.
8. Дәрілік құралдарды тиімді қолданудың мағынасы неде?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 14-беті

Дәріс №2.

1. Тақырыбы: Фармакоэпидемиологиялық зерттеулер.

2. Мақсаты: фармакоэпидемиологиялық зерттеулердің негізгі бағыттары туралы түсінік қалыптастыру

3. Дәріс тезистері:

Фармакоэкономикалық зерттеулерді (ФЗ) жүргізудің жобаны құрастырудан кейін бірінші сатысы болып ақпаратты жинақтау және талдау саналады. Осы мақсатты іске асыру үшін ғылыми-статистика және оның құрамы биостатистикамен ұсынылған құралдар қолданылады.

Биостатистика (Biostatistics) – медицинадағы, денсаулық сақтаудағы, эпидемиологиядағы ғылыми зерттеулердің статистикалық әдістердің жасалуымен және қолданылуымен байланысты ғылыми сала. Биостатистиканың негізгі түсініктерін білу алдында жүргізілген клиникалық және фармакоэкономикалық зерттеулердің нәтижелерін өз жұмыстарында қолдануында, бағалау мүмкіндік мақсатында маңызды.

Биостатистикадағы мақсатты популяция – жалпы жиынтық, ал оның ішінен зерттеуге алынған топ – іріктелген жиынтық немесе сұрып (іріктеп тексеру). **Пациенттер** – жалпы жиынтықтың элементтері немесе іріктеу элементтері. Іріктелген жиынтық негізінде алынған мәліметтер негізінде барлық мақсатты популяцияның (жалпы жиынтықтың) бағалауын жүргізеді. Жалпы жиынтықтан іріктеліп алынған сұрыптан мәліметтерді жинақтау жүргізіледі.

Біріншілік іріктелген мәліметтер сұрыптың әр элементімен қабылданған белгілердің ретсіз мәндер қатары болып табылады. Көрсетілген мәліметтер массивімен жұмыс жасау көп еңбекті болады. Зерттеушіні сұрыптың әр элементінің бөлек көрсетілген белгінің көрсетілген белгінің мәні көбінесе маңызды емес. Зерттеушінің алдына қойылған мақсаты жалпы сұрыптың бағалауын жүргізу болып табылады.

Мода – сұрыпта (немесе жалпы жиынтықта) жиі кездесетін белгінің мәні. №1 суретке ауру кезінде жұмысқа жарамсыздық күндердің орташа саны көрсетілген. Берілген сұрып бойынша 20 күндік мәні мода болып табылады.

Фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізу үшін қажетті дәрілік құралдардың тиімділігі мен қауіпсіздігі туралы ғылыми бөлімдердің негізгі көзі клиникалық зерттеу болып табылады.

Бірақ та оларды жүргізу шарттары нақтылы клиникалық тәжірибеден айтарлықтай ерекшеленеді, ал пациенттердің таңдауында – нақтылы пациенттерден ерекшеленеді. Рандомизацияланған клиникалық сынықтарда дәрілік құралдарды қолдану нақтылы көрсеткіш бойынша бағаланады, оған жол беретін аурулар мен дәрілік өзара әрекетті емдеудің ықпалы ескерілмейді, дұрысында, олар үшін «қосылу / шығарылу» өлшемі бойынша науқастарды таңдау қатаң түрде жүргізілуде, оған балалар, аяғы ауыр әйелдер мен қарт пациенттер қатыспайды.

Қосылған науқастардың (сирек түрде 1000-нан асады) салыстырмалы түрдегі аздаған санынан және емдеудің аздаған ұзақтылығынан да толық көлемде дәрілік құралдардың қауіпсіздігінің профилін бағалау мүмкін емес (сирек, әдеттегіден тыс, уақыт бойынша жағымсыз реакциялар). Бұдан басқа, бақылаудың шектеулі кезеңі (әдетте 1 жылдан кем емес) дәрілік заттарды қолданудың жекелеген экономикалық және әлеуметтік салдарынан зерттеу мен бағалауға мүмкіншілік бермейді. Медициналық технологияның тиімділігі мен қауіпсіздігі туралы жеткіліксіз мәлімет алу фармакоэпидемиологиялық зерттеулерді жүргізуге көмектеседі.

Фармакоэпидемиология – дәрілік заттардың фармакологиялық әсерлердің (қалаулы, қалаусыз, кері әсерлі) өте тиімді және қауіпсіз түрде рациональды қолдануына мүмкіндік бере

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 15-беті

отырып, популяция деңгейі немесе адамдардың үлкен топтары деңгейіндегі нақтылы жағдайларда зерттелінуімен айналысатын ғылым.

Фармакоэпидемиологиялық зерттеулердің **мақсаты** – дәрілік заттардың терапевтикалық тиімділігін нақтылау мен оның фармацевтикалық нарық пен кең медициналық тәжірибедегі енгізілуінен кейінгі кері әсерлерін айқындау болып табылады.

Фармакоэпидемиологиялық зерттеулердің міндеттері:

- фармакотерапияның сипаттамасы, бақылануы және оның әсерлерінің болжамы;
- дәрілік терапияның сапасын бақылау;
- дәрілік заттардың бұрын белгісіз, жаңа әсерлерін айқындау (жағымды және жағымсыз);
- осы әсерлердің дәрілік заттарды қабылдаумен өзара байланысын анықтау;
- танымал және жаңа кері әсерлер мен популяцияның айқындалуының жиілігін – тәуекел дамуын бағалау;
- дәрілік препараттардың бірнеше терапевтикалық тәртіптерін бір мезгілде пайдалануды зерттеу;
- мүмкін боларлық жағымсыз реакцияның дамуын ескере отырып, дәрілік құралдарды пайдаланудың потенциалды құнын зерттеу.

Жекелеген популяцияларды емдеудің схемасын қолданудың тәуекелдік сенімділігі мен пайдасы туралы ақпарат ала отырып, фармакоэпидемиология ақпараттар негізінде **дәрілік заттардың терапевтикалық тиімділігінің бағасын** береді:

- популяциядағы нақтылы дәрілік препараттың экспозициясы туралы;
- препаратты қабылдау кезіндегі потенциалды түрде күтілетін нәтижелер туралы;
- күтпеген кері әсерлерді тіркеу туралы.

Фармакоэпидемиологиядағы байланыстың идентификациясы постмаркетингтің бақылаудың - препараты нарыққа жібергеннен кейін жинақталатын ақпаратты жинау мен талдау үдересінің көмегімен жүргізіледі.

Постмаркетингтік бақылаудың әдістемесі мыналар болып табылады:

- Өздігінен болатын хабарламаларды жинау әдісі мен клиникалық зерттеулердің (бақылау) нәтижелерін ретроспективтік талдау;
- Ғылыми клиникалық зерттеулер (эксперимент) жүргізу әдісі.

Өздігінен болатын хабарламалар – бұл дәрілік заттардың медициналық түрде қолданылуы кезіндегі кері әсерлік әрекеттерінің барлық түрлері туралы хабарлама. Өздігінен пайда болатын хабарламаларды жинау белгісіз кері әсерлер туралы ақпаратты екі тәсілмен жинауға мүмкіндік береді:

- Клиникалық жағдайларды ғылыми басылымдарды зерттеумен. Бұл әдістің кемшілігі - дәрігердің бос уақытының саны мен бас редактордың мақаланы басып шығаруға деген тілегі сияқты субъективтік факторларға байланыстылығы болып табылады.
- Дәрілік қауіпсіздік туралы ұлттық халықаралық комитет және басқа да ұйымдардың көмектерімен өздігінен пайда болатын хабарламалардың жүйелік жинақтауға.

Дәрілік заттардың әрекетінің кері әсерлік (жанама) реакцияларын бақылау Денсаулық сақтау Министрлігінің мемлекеттік фармакологиялық орталығының фармацевтикалық бақылауының бөлімімен іске асырылады.

Дәрілік заттардың әрекетінің жанама реакциялары түрлері туралы ақпарат фармацевтикалық бақылауының бөліміне дәрігерлерден, өндірушілерден немесе халықаралық ұйыммен өкілеттенген (Денсаулық сақтаудың бүкіләлемдік ұйымы, Еуропалық қауымдастық)

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 16-беті

дәрілік препараттың тіркелінген куәлігін иеленушілерден, медициналық ақпараттық көздерінен немесе ғылыми басылымдардан, дәрілік құралдардың тұтынушылардың мүддесін білдіретін қоғамдық ұйымдардан келіп түседі.

Фармацевтикалық қадағалау бөлімі алынған ақпаратты жүйелейді, оны талдайды және ақпараттық хабарламалар, шолулар, экспресс-ақпаратты, дәрігерлерге арналған әдістемелік нұсқауларды, зерттеушілерге дәрілік препараттардың тіркеуші куәліктерін өндірушілерді, дәлелдейді, және де алынған ақпаратты қажетті іс-шаралар мен шешімдерді қабылдау үшін Денсаулық сақтау Министрлігіне бағыттайды.

Өздігіннен пайда болатын хабарламалар әдісінің кемшілігі – хабарламалардың төмен жиілігі – хабарламалардың ақпараттардың «хабарланбауы» жеткіліксіздігі мен дәлсіздігі болып табылады, және де препаратты қабылдау мен бақыланатын реакция арасындағы уақыттағы сәйкес келуден де пайда болатын жалған ассоциациялардан да болады.

Клиникалық зерттеулердің нәтижелерінің ретроспективтік талдауы келесі деңгейлерді өзіне қосады:

- нақтылы (берілген) популяцияның сипатын бейнелейтін, субъектілердің (науқастардың) репрезентативтік жиынтығын таңдау;
- дәрілік заттарды экспозициялаудан туындайтын құбылыстардың сәйкестік өлшемі;
- дәрілік заттарды экспозициялаудан туындайтын құбылыстардың констатациясы.

Ғылыми зерттеулерді (эксперимент) жүргізу әдісі – фармакоэпидемиологияда дәрілік заттардың әрекетін ретроспективтік (жағдай-бақылау) және проспективтік (Когорттық) бақылануын қолдануымен және науқастардың жалпы популяциясына деген қауіпсіздігінің орнықтырылған көрсеткіштерінің одан арғы экстраполяциясымен болатын клиникалық зерттеулерді ұйымдастыруды жөн санайды.

Когорттық зерттеулерге пациенттердің 10000-нан 50000-ға дейінгі адамдар саны кіреді. Зерттеулердің бұл түрі жаңа дозаланған режимдерін бағалау үшін, терапевтикалық тиімділікті басқа да препараттармен және препараттар класымен салыстыруға, жанама құбылыстарын профилін, қосылатын аурулардың кезіндегі препараттың әсеріне сай келеді. Когорттық зерттеулерді жүргізу кезінде екі топты (когорттар) қалыптастырады, олардың біреуінде ғана қатысушылар зерттелінетін әсерге ұшырайды (мысалы, дәрілік препараттың әрекетін зерттеу), келесі бақылау барысында екі когортта да зерттелетін ақырының тіркеледі.

Фармакоэпидемиологиялық зерттеулер кезінде фармакотерапияның қауіп-қатер болу мүмкіндігі туралы ескертетін белгіні байқау мүмкін болады. Фармакоэпидемиологияда белгі деп препарат туралы ақпараттық материалдарда жазылмаған және ол үшін тән болып келмейтін, дәрілік заттарды қабылдау туралы қандай да болсын құбылысты түсінеді. Бұл дәрілік препараттың жағымсыз немесе жаңа терапевтикалық әсері де болуы мүмкін.

Белгінің идентификациясын жүргізуге дәрілік заттардың жағымсыз әсерлері туралы өздігінен болатын хабарламалар көмектеседі, және де өзіндік казуистиктің немесе казуистиктің жиынтығының талдауы да жәрдемдеседі.

Фармакоэпидемиологиядағы **казуистика** деп әрбір жағдайлардың суреттелуін атайды (клиникалық нәтижелердің басылымға шығуы), яғни науқастың дәрігер бақылаған және суреттеген емге деген реакциясы. Бір дәрілік препарат бойынша казуистиканың жиынтығы препаратты қабылдау мен бақыланатын құбылыс арасындағы себеп – салдар байланысының қандай болсын түрінің болуын көрсетеді. Препаратқа деген ерекше жағдайында науқастың реакциясын препаратты қабылдаудан туындайтын бақыланатын құбылыстың байланыстылығын анықтайды. Өзірге байқалған және препараттың экспозициясы мен байқалған құбылыс (белгі)

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 17-беті

арасындағы байланыс орнықпайынша, жағымсыз әсер туралы емес, яғни жағымсыз құбылыс туралы айтады.

Фармакоэпидемиологиялық зерттеулердің кезеңдері:

- I-кезең – дәрілік заттар мен бақылатын құбылыстар экспозициясының констатациясы;
- II-кезең – белгінің идентификациясының болжамы мен болжамның өңделуі. Осыған байланысты «белгі - әсер» байланысының талдауы мен нақтылануы жүргізіледі және оның казуальдылығының казуистикалықпен немесе әсер констатациясы бар бақыланатын құбылыстардың кездейсоқ өзара байланыстарының қатар қойылуы арқылы анықталуы жүргізіледі;
- III және IV-кезеңдер – дәрілік препаратты қабылдау мен бақыланатын құбылыс арасындағы байланысты талдау.

4. Иллюстрациялық материалдар:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

- 1.Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
- 2.Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
- 3.Шопабаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
- 4.Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
- 5.Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
- 6.Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
- 7.Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
- 8.Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
- 9.Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 18-беті

"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация".
Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики".
Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback):

1. Фармакоэпидемиологияны ғылым ретінде қалай түсінесіз?
2. Дәрілік заттардың терапевтикалық тиімділігін бағалаудың бағалау сатылары, олардың сипаттамасы қандай?
3. Фармакоэпидемиологияда ғылыми зерттеулерді (экспериментті) жүргізудің қандай әдістері бар?
4. Когортты зерттеулер дегеніміз не?

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 19-беті

Дәріс № 3

1. Тақырыбы: Фармакоэкономикалық талдау және оның әдістері.

2. Мақсаты: білім алушыларды фармакоэкономикалық талдау және оның әдістерімен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Фармакоэкономикалық талдау негізінде денсаулық сақтау жүйесі және жалпы қоғамның, жеке адам артықшылықтарын анықтау альтернативті медициналық технологиялардың, фармацевтикалық қызметтің, қаржылық шығындардың, клиникалық нәтижелердің салыстырылуы, үлестірілуі және зерттеулері жатады. Фармакоэкономикалық талдаудың салыстыру жоспарында (Донабедиан триадасы) қаржылық қорларды, медициналық технологияларды және терапия нәтижелерін зерттейді. Фармакоэкономикалық талдауға медициналық технологиялардың тиімділігін қарапайым дәрілік заттардың енгізілуі фармакоэкономиканы экономикалық бағалаудан ажыратады, себебі ол денсаулық сақтау саласына қажетті нәтижелерді ескереді.

Фармакоэкономикалық талдауды жүргізгенде Халықаралық фармакоэкономикалық зерттеулер қауымының ұсыныстарына сай келесі әдістемені қолдану қажет:

1. Мәселені анықтау;
2. Зерттеу болашағын белгілеу;
3. Альтернативті медициналық технологияларды, бастапқы және соңғы нәтижелерді анықтау;
4. Фармакоэкономикалық талдау әдісін таңдау;
5. Әр альтернативті технологияларда қолданылған қорларды бағалау;
6. Талдауға қажетті қорларды сәйкестендіру;
7. Жағдайдың болу ықтималдығы белгілеу;
8. Шешім ағашын құруда үлгілеу әдісін қолдану;
9. Талдаудың сезімталдығын жүргізу;
10. Алынған нәтижелерді ұсыну.

Фармакоэкономикалық талдау альтернативті технологиялардың шығындары мен нәтижелерін бағалауға жасалған кез келген зерттеулерді енгізеді. Бірақ, экономикалық бағалау шектеулі қорларды тиімді таратудың механизмі болу үшін емдеудің жаңа бағдарламасының құны мен нәтижесін басқа да альтернативті бағдарламалармен салыстыру қажет. Сондықтан қазіргі таңда тәжірибеде фармакоэкономикалық талдаудың келесі әдістері қолданылады:

- «шығындарды минимизациялау» талдауы-cost minimization analysis (CMA);
- «шығын-тиімділік» талдау-cost-effectiveness analysis (CEA);
- «шығын-пайда (утилитарлық)» -cost-benefit analysis (CBA).

Фармакоэкономикалық талдаудың әдістері

Әдіс	Құнды өлшеу бірліктері	Терапия тиімділігін өлшеу бірліктері
------	------------------------	--------------------------------------

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 20-беті

Шығындарды минимализациялау (CMA)	Ақшалай	Тиімділік зерттелінбейді салыстыру топтарында эквиваленттілікпен анықталады
Шығындар –тиімділік (CEA)	Ақшалай	Биологиялық көрсеткіштер (физикалық бірліктерде) және клиникалық тиімділік (нақты көрсеткіштерде): – ұзартылған өмір жылдары; – еңбекке жарамсыздық күндер сандарын азайту; – ммоль/л-қанда глюкозаның құрамы; – мм.рт.ст.-қан қысымының көрсеткіші.
Шығындар – утилитарлық (CUA)	Ақшалай	Сапалы өмір жылдарын ұзарту
Шығын –пайда (CBA)	Ақшалай	Ақшалай

Фармакотерапияның экономикалық тиімділігін бағалауда қажет:

– ауру құнын талдау – cost of illness (COI), бұл әдіс жоғарыда келтірілген әдістердің негізі болып табылады;

– сезімталдықты талдау – sensitivity analysis-алынған нәтижелердің тұрақтылығын бағалауға қажет.

«Аурудың жалпы құнын» талдау (COI). Аурудың жалпы құнын талдау нақты ауруды анықтау және емдеу негізіндегі емдеу мекемесінің шығынына (тура медициналық, медициналық емес және қосымша) негізделеді.

Әдістің ерекшелігі: аурудың құнын анықтағанда жүргізіліп жатқан емдеудің нәтижелері ескерілмейді.

Әдістің кемшілігі:

– альтернативті медициналық технологияларды бағалау кезінде қолданбайды;

– ұсынылған медициналық көмектің сапасын басқару үшін жағдай жасамайды.

Бірақ бұл әдіс аймақта денсаулық қорғауда шығынды анықтауға өте маңызды. (егер статистикалық және эпидемиологиялық мәліметтер болса), қор көлемін, қаржыландырудың басты негізгі бағыттарын, шығынды азайту жолдарын анықтауға да маңызы зор. Аурудың құнын есептеу барысында бір жылда бір науқасқа кеткен шығынын анықтайды, оны барлық науқастар жиынтығына экстраполяциялайды, нәтижесінде мемлекетте белгілі бір ауруды емдеу үшін қанша шығын шығатыны туралы мәлімет алынады.

Ауру құнының көрсеткіші (COI) мына формуламен есептеледі:

$$COI=DC+IC$$

мұнда:

– ОС-тікелей шығын;

– ІС-тікелей емес, жанама шығын.

Шығынды минимализациялау талдауы – бұл фармакоэкономикалық талдаудың түрі, ол препарат немесе емдеу әдісін ең аз мөлшерде шығын шығарып таңдаумен байланысты және

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 21-беті

бірдей терапиялық тиімділігі болатын дәрі препараттарын немесе альтернативті (ұқсас) емдеу әдістерінің құнын салыстырып ақшалай бағалауды шамалайды.

Талдаудың мақсаты – ақшалай қаражатты үнемдеуге мүмкіндік беретін арзан емдеу әдісі мен препараттың артықшылығын растау.

Талдаудың кезеңдері:

- Есептеуге енгізу қажеттілігі бар шығындарды анықтау;
- І сатыда анықталған шығындар есебімен альтернативті схемамен емдеудің құнын есептеу;
- Дисконттау.

Әдістің артықшылығы: есептеу қарапайымдылығы және жүргізілген емдеудің нәтижелерін ақшалай сипатта бағалау қажеттілігінің жоқтығы.

Қолдану аясы: егер бірдей терапиялық әдістерді немесе дәрілік препараттарды қолдану кезінде шыққан шығынды салыстыру үшін. Тәжірибеде талдау, шығынды минимализациялау тек құжат жүзінде фармакоэпидемиологиялық зерттеулермен бірдей терапиялық тиімділігі салыстырып отырған медициналық технологияның дәлелденсе ғана содан кейін генерикалық препараттарды фармакоэкономикалық зерттеу кезінде негізінен қолданады.

Әдістің кемшілігі:

- медициналық технологияны қолданудың нәтижесін ескермейді, алдын ала оларды теңдей санайды.
- тәжірибе аз қолданылады, ол медициналық технологияны не тек бағасымен ажыратылатын клиникалық тиімділігі бірдей препараттарды таңдауға қиыншылық туғызады.

«Шығын-тиімділік» талдауы (СЕА).

«Шығын-тиімділік» талдау фармакоэкономикалық зерттеулерде жиі қолданылатын әдіс, ол емдеу шараларының құнын да, тиімділігін де салыстыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс тиімділіктің бағалық құнын жүргізуге мүмкіндік береді, нақты айтқанда фармакотерапияның экономикалық эффективтілігін (тиімділігін) бағалайды, яғни қосымша амалдарды пайдалану арқылы қосымша басымдылыққа жету нәтижесінде, белгілі бір ауруды емдеуде арзан жолдары емес, ал тиімділігі мен құнының ең оптималдысы (ең тиімді) анықталады.

СЕА әдістің мақсаты: қосымша басымдылықты алу мақсатында жұмсағанын қосымша ақшалай қаражатты анықтау (мысалы, аман сақталынған өмірдің қосымша жылдарының құны).

СЕА әдістің жүргізу кезеңдері:

- Бір пациентке жұмсалатын орташа немесе шектелген шығынның мөлшерін анықтау мақсатында медициналық араласудың нәтижесін клиникалық талдау жасау. Мұндай талдау көбінесе математикалық үлгілеу «Шешімдер ағашы» әдісі негізінде жасалады.
- Пациентті емдеудің кез келген қарастырылған нұсқасы бойынша жұмсалған шығынның тиімділік коэффициенттерін салыстыру және есептеу.

СЕА талдауын жүргізу ерекшелігі:

- Талдауды жүргізудегі міндетті талап тиімділікті өлшеудің бірдей бірліктерінің болуы. Сондықтан терапияның тиімділік бірлігін дұрыс таңдау маңызды болып табылады. Дәрінің тиімділігінің критеріі ретінде пайдалануы мүмкін:
- Тікелей клиникалық эффектілер (физиологиялық және биологиялық-химиялық параметрлердің дәрілердің әсерінен өзгеруі, дұрысталуы)
- Физикалық көрсеткіштері-артериялық қысым деңгейінің өзгеруі, Т0, гемоглобин деңгейінің көтерілуі т.б.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 22-беті

- Табиғи- көрсеткіштері – аурудың симптомдары мен синдромдарын тоқтату, балл бойынша өмір сапасы, өмірінің ұзартылуы т.б.
- Жанама түрдегі клиникалық эффекттер (асқыну жиілігінің төмендеуі, қайтадан емханаларға түсудің санының азаюы т.б.).
- Дәрілер қолданылған топта денсаулық көрсеткішінің өзгеруі (өлім, өмір сақталуы, өмірдің ұзаруы, мүгедектік, өмір ұзақтығын мүгедексіздіксіз жалғастыру т.б.).
- Денсаулықты қамтамасыз ететін өмір сапасын өзгерту. 3-4 топтық критерилерді қолданып дәрілік препараттардың тиімділігін бағалау өте басымдырақ болып табылады, ал егер мұндай мәліметтер жоқ болса, онда 1-2 топтың критерилерін қолдануға болады.
- Клиникалық мәліметтердің ақиқаттық деңгейі маңызды болып табылады, басқаша айтқанда клиникалық тиімділікті салыстыру нәтижесі бойынша ақпарат алу жолдары және алынған нәтижелерді пайдаланудың жаңа жағдайына экстраполяция жасау мүмкіндігі.

СЕА әдісінің артықшылықтары:

- Пайдаланған терапияның құны мен тиімділігі жағынан қаншалықты қажеттілігін бағалауға мүмкіндік береді;
- Әдістің нәтижелері денсаулық жүйесінің қаражатын тиімді шығындауға байланысты шешім қабылдауға көмектеседі, қабылданған шешімді дәлелдеуге және объективтілігін нақтылауға мүмкіндік береді;
- Жасалған емнің тиімділігін арттыру бірлігіне жұмсалатын ақшалай шығынды бағалауға мүмкіндік туады;
- Терапияны ақшалай сипатта бағалаудың қажеттілігі жоқтығы.

СЕА әдісінің кемшіліктері:

- Араласуда әртүрлі альтернативті нәтижелермен салыстыруға мүмкіндік бермейді;
- Тиімділігі бірдей бірлікте берілген ғана сол араласуларды салыстыруға мүмкіндік береді;
- Сапа немесе қалау санатында терапияның ақырының бағалылығын қарастырмайды;
- Тиімді бағдарламаны этиімді еместен бөлу үшін құн-тиімділік тұрғысынан, шешім қабылдайтын сарапшы ең алдымен нақты нәтижеге жету үшін мекеменің төлейтін төлемінің максимуммен анықтау қажет.

«Шығын-пайдалылық (утилитарлық)» талдауы (CUA). Өмір сапасы утилитарлықтың көрсеткіші ретінде. QALY көрсеткішін есептеу

Қазіргі таңда дәрігерлер өмірдің ұзақтығын ұлғайтумен қатар, оның сапасының жақсаруы туралы жағдай жасау керек. Өмір сапасын зерттеулері пациенттің өміріне аурудың үрдісі және сырқаттың әсер ету сипаты туралы клиникалық мәліметтерді толықтырады және тәуелсіз болжамдық фактор болып есептеледі. Өмір сапасын бағалау созылмалы сырқаттарды емдеуде денсаулық жағдайының динамикасын және бұзылуы туралы объективті мәліметтер алуға мүмкіндік береді.

Өмір сапасы – қоғамға пайда әкелуде және өзінің қажеттілігін, қалауын қанағаттандыру үшін қоғам ұсынатын адамның рухани, психологиялық, физикалық жағдайын сипаттайтын көрсеткіш.

CUA әдісінің артықшылықтары:

- Бірнеше араласудың нәтижелерін таңдауда пациенттің қалауын есепке алады.
- Экономикалық бағалауда нәтиженің саны мен сапасын үйлестіреді.

CUA әдісінің кемшіліктері:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 23-беті

- Көрсетілген талдау түрі күрделірек және қымбаттырақ. Ол келесі жағдайларда орынды:
- Өмір сапасы сырқаттың маңызды көрсеткіші болғанда, мысалы, демікпеде;
- Өмір сапасы-маңызды нәтиже болғанда.

«Шығын-пайда» (СВА) талдауы

Тәжірибелік денсаулық сақтау жүйесінде фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізгенде «Шығын-тиімділік» және «Шығын-утилитарлық» талдауларға қосымша ретінде «Шығын-пайда (СВА)» талдауы қолданылады. Бұл әдіс медициналық араласудың кез-келген көрсеткіштерін салыстыра алады, себебі емдеу құнымен нәтижелері ақшалай түрде бағаланады (бағдарламаның құны нәтижені бағалау мерзімінде есептеледі). Осы әдістің қажеттілігі альтернативаларды қолдануда, ерекше салыстыруға болмайтын нәтижелермен, нәтижелерді салыстыруды жеңілдету мақсатпен негізделінеді (мысалы, өлімді алдын алуды мақсат етумен байланысты гипертониялық ауру бойынша скрининг бағдарламасын уақытша жұмысқа жарамсыздықты алдын алуды мақсат ететін тұмауға қарсы иммунизациялау бағдарламасымен) және алынған нәтижелердің мәліметтерін ақшалай ортақ бөлгішке келтіреді.

Талдау мақсаты: Қазіргі кездегі баға деңгейіне келтіре отырып, бағдарламаны немесе әдісті жүргізуден таза пайданы есептеу (пайда азайту құн).

Әдісті қолдану аясы – денсаулық сақтау саласында емдеудің әртүрлі жеке, көптік бағдарламаның немесе әдістің талдауы. Көбінесе кешенді тәрізді терапия нәтижелерін керек кезде, бірақ медициналық шекті сипаттайтын яғни өлімді немесе ауруды алдын-алуда қолданылады.

Мысалы:

- вакцинациялауда (гепатит А, гепатит В, менингитке қарсы-Haemophilus influenzae бегулердегі пайда);
- бүйрек трансплантациясында (медициналық технологияларды салыстыруда циклоsporин + преднизолон азатиопринмен).

CUA әдістің артықшылықтары:

- жеке, көптік бағдарламалар, соның ішінде ұқсайтын немесе салыстыруға келмейтін нәтижелер, нәтижелері әртүрлі бағдарламаларды салыстыру үшін қолдануға болады;
- қорлар шектеулі және бағдарламалардың ішінен біреу-ақ орындалуға болатын кезде пайдалы.

CUA әдістің кемшіліктері:

- фармакотерапияның альтернативті схемалардың нәтижелер шығындарын есептеу қиындығы;
- барлық шығындар және нәтижелердің ақшалай түрге ауыстыру қажеттілігі (ерекше пациенттермен көрсетілетін, мысалы өмір сапасын нәтижелер бірліктеріне аудару қиындығы);
- дискриминацияның ренктері бар, себебі бұл әдіс жұмыс істейтін адамдарды көтермелейді.

«Бірлескен талдау» - фармакоэкономикалық талдаудың әдісі

– Денсаулық сақтау саясатының әсерін, емдеудің жаңа әдістерін қолдану, сонымен қатар жаңа дәрілік заттарды тузету талдау және бағалау үшін бізге тұтынушының қалауы туралы ақпарат қажет. Дәл осыған байланысты, соңғы жылдары әлемде пациенттерге бағытталған әдістерге көп көңіл аударылып жатыр. Осы әдістердің экономиканың (нарықтық, транспорттық және т.б.) әр түрлі саласында қолдану тәжірибесі бар, ал денсаулық сақтау саласында едәуір жақын кезде қолданылып жатыр.

– Алдында пациенттердің қалауын бағалау мақсатында маркетингті зерттеулерден алынған мәліметтер қолданылатын еді, бірақ та медициналық араласуды және дәрілік заттарды

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 24-беті

колданудың бағалауы осы мәліметтердің жеткіліксіз екендігін көрсетті. Бұл денсаулық сақтау саласында пациенттердің қалауын өзіндік зерттеулерді жүргізуге алып келді.

«Шығындар - тиімділік» әдіспен салыстырғанда пациенттердің қалау әдісінің артықшылықтары:

— Қазіргі кезде «Шығындар - тиімділік» әдісі фармакоэкономикалық талдаудың ішінде ең ыңғайлы, кең тараған және жиі қолданылатын әдістерге жатады. Сонымен қатар, тікелей денсаулықпен байланысты және де жанама оған әсер ететін нәтижелерді зерттеулерге енгізу мүмкіншілігі жоқ. Яғни, терапияны таңдауда құнның, пайдасын, пациент комфортын есепке ала алмайды.

— «Шығын - тиімділік» әдістерге қарағанда пациенттің қалауын бағалау әдісі артық көрінетіннің бірнеше келесі себептері бар.

— «Шығын - тиімділік» талдауға қарағанда пациенттің қалауын бағалау әдісі бүтіндеу және емдеу үрдісін қамтитын терапияның әртүрлі жағында түйіндейді.

Бірлескен талдау (СА) — қалауы белгіленген теорияға негізделген, салмақты әдіс, бұл пациенттің немесе дәрігердің қалауын сандық бағалауға мүмкіндік береді «Бірлескен талдау» әдісін қолдану максималды болжанған тәуекел, емдеудің салыстырмалы маңыздылығы, тұтынушыға арналған қаржылық және уақытша эквиваленті сияқты сипаттамаларының сандық бағалауға мүмкіндік береді.

4. Иллюстрациялық материалдар:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
2. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
3. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
4. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
5. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
7. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 25-беті

8. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

3. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.

4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

5. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

6. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6.Бақылау сұрақтары(кері байланыс Feedback):

1. Фармакоэкономикалық талдаудың әдістері?
2. Аурудың жалпы құнын» талдау әдісінің ерекшелігі мен кемшілігі?
3. Шығынды минимализациялауды талдаудың мақсаты,артықшылығы,кемшілігі және кезеңдері?
4. «Шығын-тиімділік» талдауының (СЕА) мақсаты, жүргізу кезеңдері, жүргізу ерекшелігі, артықшылықтары және кемшіліктері?
5. СУА әдісінің артықшылықтары мен кемшіліктері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 26-беті

1. Тақырыбы: Денсаулық сақтау саласының қорларын басқару стратегиясының фармакоэкономикалық талдауы. ABC, VEN- талдаулары

2. Мақсаты: білім алушыларды фармакоэкономикалық талдау және оның әдістерімен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Фармакоэкономикалық талдау негізінде денсаулық сақтау жүйесі және жалпы қоғамның, жеке адам артықшылықтарын анықтау альтернативті медициналық технологиялардың, фармацевтикалық қызметтің, қаржылық шығындардың, клиникалық нәтижелердің салыстырылуы, үлестірілуі және зерттеулері жатады. Фармакоэкономикалық талдаудың салыстыру жоспарында (Донабедиан триадасы) қаржылық қорларды, медициналық технологияларды және терапия нәтижелерін зерттейді. Фармакоэкономикалық талдауға медициналық технологиялардың тиімділігін қарапайым дәрілік заттардың енгізілуі фармакоэкономиканы экономикалық бағалаудан ажыратады, себебі ол денсаулық сақтау саласына қажетті нәтижелерді ескереді.

Фармакоэкономикалық талдауды жүргізгенде Халықаралық фармакоэкономикалық зерттеулер қауымының ұсыныстарына сай келесі әдістемені қолдану қажет:

1. Мәселені анықтау;
2. Зерттеу болашағын белгілеу;
3. Альтернативті медициналық технологияларды, бастапқы және соңғы нәтижелерді анықтау;
4. Фармакоэкономикалық талдау әдісін таңдау;
5. Әр альтернативті технологияларда қолданылған қорларды бағалау;
6. Талдауға қажетті қорларды сәйкестендіру;
7. Жағдайдың болу ықтималдығы белгілеу;
8. Шешім ағашын құруда үлгілеу әдісін қолдану;
9. Талдаудың сезімталдығын жүргізу;
10. Алынған нәтижелерді ұсыну.

Фармакоэкономикалық талдау альтернативті технологиялардың шығындары мен нәтижелерін бағалауға жасалған кез келген зерттеулерді енгізеді. Бірақ, экономикалық бағалау шектеулі қорларды тиімді таратудың механизмі болу үшін емдеудің жаңа бағдарламасының құны мен нәтижесін басқа да альтернативті бағдарламалармен салыстыру қажет. Сондықтан қазіргі таңда тәжірибеде фармакоэкономикалық талдаудың келесі әдістері қолданылады:

- «шығындарды минимизациялау» талдауы-cost minimization analysis (CMA);
- «шығын-тиімділік» талдау-cost-effectiveness analysis (CEA);
- «шығын-пайда (утилитарлық)» -cost-benefit analysis (CBA).

4. Иллюстрациялық материалдар: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

ONTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		B044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 27-беті

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимилова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимилова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА;

ОҢТҮСТІК-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 28-беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6.Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback):

1. Фармакоэкономикалық талдаудың әдістері?
2. Аурудың жалпы құнын» талдау әдісінің ерекшелігі мен кемшілігі?
3. Шығынды минимализациялауды талдаудың мақсаты,артықшылығы,кемшілігі және кезеңдері?
4. «Шығын-тиімділік» талдауының (СЕА) мақсаты, жүргізу кезеңдері, жүргізу ерекшелігі, артықшылықтары және кемшіліктері?
5. СУА әдісінің артықшылықтары мен кемшіліктері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 29-беті

1.Тақырыбы: Медициналық және фармацевтикалық көмек көрсетудің сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орны

2.Мақсаты: білім алушыларға медициналық және фармацевтикалық көмек көрсетудің сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орнымен таныстыру.

3.Дәріс тезистері:

Медициналық көмек сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орны. Формулярлық тізім медицинаға стандарттауды енгізу механизмі ретінде және медициналық көмек сапасын арттыруды қамтамасыз ету.

Қазіргі таңда денсаулық сақтаудың даму концепциясы медициналық көмек сапасын басқару жүйесін құруды болжайды, яғни науқас қажеттіліктерін қолайлы жолмен шешуге бағытталған денсаулық сақтаудағы басқару тәсілін жасау деген сөз. Денсаулық сақтаудағы өнімдер мен қызмет сапасының қажетті деңгейін қамтамасыз ету барысы денсаулық сақтау жүйесінің барлық деңгейінде қорларды қолдануды оңтайландыру, қазіргі жаңа технологияларды енгізу аясында нәтижелерді бақылау және түзету сияқты өзара байланысқан шаралармен жүзеге асуы тиіс. Денсаулық сақтауда сапа көрсеткішінің өлшемі стандарттар болып табылады.

Көпшілік елдердің, олардың саяси және экономикалық даму жолдарына қарамастан, жаһандық мәселелерінің бірі шығындарды, соның ішінде халыққа медициналық қызмет көрсетуді қамтамасыз етуге жұмсалатын шығындарды ұдайы ұлғайту қажеттілігі болып табылады. Алайда әртүрлі елдерде бұл құбылыстың өз ерекшеліктері бар. Біздің елімізде денсаулық сақтау жүйесіндегі шығындар деңгейін көтеруге себеп болатын негізгі факторлар ретінде әлеуметтік-демографиялық, экономикалық және медициналық факторларды көрсетуге болады.

Әлеуметтік-демографиялық факторларға ең алдымен тұрғындардың негізгі бөлігінің төлем қабілетінің төмен деңгейі және медициналық көмек көрсетуді созылмалы ауруларды емдеуге ерекше бұрмалайтын халықтың қартаюы жатады.

Экономикалық факторлардың ішінде отандық денсаулық сақтауды сайма-сай қаржыландыруға мүмкіндік бермейтін макроэкономика дамуының жеткіліксіз деңгейін ерекше айту қажет. Құнсыздану процестері де денсаулық сақтау бюджетін тауысады.

Медициналық факторлар медициналық ғылымның қарқынды дамуын, осы заманғы технологиялар мен әртүрлі ауруларды емдеу мәселесін науқастарды тиімді әрі сайма-сай емдеуге ғана емес, сондай-ақ асқынулардың даму қаупі дәрежесін төмендетуге жағдай жасайтын жаңа сапалы бағдармен шешуге мүмкіндік беретін өзіндік дәрілік заттардың пайда болуын сипаттайды (Белоусов Ю.Б. және сер. авторлар, 2007). Алайда жаңа технологиялар мен препараттар, қағида бойынша бағасының жоғары болуымен ерекшелінеді, бұл денсаулық сақтаудың шектеулі қаржыландыруы және халықтың төлем қабілетінің төмен болуы жағдайында олардың клиникалық тәжірибеге жылдам енуіне мүмкіндік туғызбайды.

Емдеу бағаларының жоғарылауы жағдайында науқас пен қоғамға қандай да бір препаратпен емделуге жұмсалған шығын қаншалықты ақталғанын білу қажет, яғни емдеу нәтижесін бағалаудың экономикалық критерилері болуы тиіс.

Көрсетілген себептер мен бірқатар басқа факторлар денсаулық сақтауға қаржы бөлуді ұлғайту қажеттігін растайды. Денсаулық сақтау жүйесіне бөлінген қаражат көлемінің көрнекті мысалы ретінде Ұлыбританияда кейбір ауруларды, соның ішінде ЖИА емдеуге жұмсалған шығындар тізімін көрсетуге болады (1 кесте).

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023 58беттің 30-беті
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		

1кесте – Медициналық қызмет көрсетуге жұмсалған шығындар көлемі (Ұлыбритания, 1999)

Ауру түрлері	Емделуге жұмсалған тікелей шығындар £, млн.	Өнім тудыру себебінен болған нәтиже шығындары және/немесе емдеуге жұмсалған жай шығындар, Е, млн.	Жалпы бағасы, £, млн.
Жүректің ишемиялық ауруы (ЖИА)	10730	5,325	7,055
Арқаның ауруы	10673	5,143	6,816
Ревматоидтық артрит	969	1,049	2,018
Альцгеймер ауруы	1,993	-	1,993
Төменгі тыныс жолдарының инфекциясы	1,825	-	1,825
Миға қан құйылу (инсульт)	1,655	-	1,655
Қант бдиабеті (ҚД)	1,304	-	1,304
Артрит	978	-	978
Көптеген склероз	85	452	536
Бас сақинасы (мигрень)	45	378	424
Терең көк тамырда қан ұюы және өкпе артериясының эмболиясы	386	-	386
Депрессия	366	-	366
ҚР 1-ші түрі	273	-	273
Аяқ-қолдың аумалы ишемиясы	269	-	269
Қояншық	235	-	235
Қуық асты безінің қатерсіз гипертрофиясы	134	21	155

Алайда шығындарды ұлғайту барысы медициналық килігулерге клиникалық нәтижесі мен экономикалық пайдасының талдауына негізделген айқын үлгісіз мүлдем тиімсіз болуы мүмкін (Рудаков А.В., Хевщик П.Ф., 2002). Қаржыландыру көлемінің жеткіліксіз болуы және шектеулі қаражат қорын ұтымды пайдалану қажеттілігі фармакоэкономиканың негізгі дамуы болып табылады (Гиляревский С.Р., Орлова В.А., 1997). Дәл сондықтан соңғы уақытта оған деген ынта артууда.

Еуропа елдерінде әртүрлі дәрілік препараттардың фармакоэкономикалық зерттеулері жеткілікті көп мөлшерде жүргізілген. Еуропада фармакоэкономиканың даму беталысы туралы фармакоэкономикалық зерттеулер нәтижелері енген мәліметтер қоры (HEED) негізінде білуге болады. Бұл мәліметтер қорында 10000-нан аса құжаттар бар, оған түпкі зерттеулер (өмір сапасын экономикалық бағалау және зерттеу), әдіснама материалдары, шолулар, редакциялық мақалалар енеді. 1 - 2 кестесінде 3 жылда (1995-1997) 13 елде жүргізілген фармацевтикалық препараттардың түпкі зерттеулерінің саны туралы мәліметтер берілген (Зерттеулер экономикалық талдау әдісіне қарай топтастырылған), ал 3кестесінде фармакоэкономикалық зерттеулер жүргізілген аурулар тізімі көрсетілген.

2кесте – Еуропада фармакоэкономикалық талдау түрлерін қолдану жиілігі

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 31-беті

Талдау түрі	Зерттеу саны (n=720)
«Ауру құны»	59
«Барлық шығындар талдауы»	108
«Шығындарды барынша азайту»	54
«Шығындар қайтарыммының экономикалық талдауы»	209
«Шығындар-нәтижелілік»	231
«Шығындар-тиімділік»	54
«Шығындар-пайдалылық»	5

Зкесте – Фармакоэкономикалық зерттеулер жүргізілген аурулар тізімі

Нозология немесе препараттар тобы	Зерттеулер саны (n=565)
Асқорыту жүйесінің ауруы және метаболизмдік бұзылыстар	50
Қан өндіру жүйесінің патологиясы	46
Жүрек-кантамыр аурулары	28
Дерматологиялық препараттар	16
Несеп-жыныс жолдарының ауруы, жыныстық гормондар	15
Гормондық жүйелі препараттар	28
Микробқа қарсы жүйелі заттар	130
Ісікке қарсы заттар	71
Қаңқа-бұлшықет жүйесінің патологиясы	17
Жүйке жүйесінің бұзылыстары	74
Паразиттерге қарсы заттар	4
Тыныс алу жүйесінің патологиясы	20
Сезім органдарының аурулары	0
Басқа патология	31
Код берілмеген	35

Отандық денсаулық сақтауда фармакоэкономикалық талдау қажеттілігі құнды, сипат алуы мүмкін нәтижелердің өзі пайда болмай тұрып-ақ туындаған. Сондықтан материалдың жоқтығынан шетелдік мәліметтер қолданылды. Алайда мұндай мәліметтерді пайдалану елеулі макроэкономикалық ерекшеліктерге, денсаулық сақтау саласының заңды және нормативтік қорларындағы, қаржыландыру көлемі мен құрылымының ерекшеліктеріне, медициналық көмек көрсету стандарттары мен әдістерінің ерекшеліктеріне байланысты қате болатыны анықталды.

Өртүрлі ел халықтарының төлем қабілетінің деңгейін және жеңілдік құқығы бар адамдар санын салыстыруға болмайды. Осы факторлардың барлығы отандық фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізу мен дамытуға алғы шарт болды.

Фармакоэкономиканың дамуына себеп болған маңызды ерекшеліктердің бірі патенттелмеген препараттар мәселесі қосып отыр. Бұл мәселе көп қырлы, алайда баға мен тиімділік факторлары басты болып келеді (Леонова Ю.Л., 2001).

Халқының негізгі бөлігі үшін баға факторы жетекші болатыны сөзсіз. Дәрілердің кең номенклатурасы тізімдерінің ішінде бағасы жағынан түпкі препараттар онша қолжетіледі емес. Генериктер (көшірме дәрілік заттар) бағасының төмендігімен ерекшелінеді, бұл олардың

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 32-беті

жасалуы мен клиникалық сынағына шығындардың болмауымен байланысты. Сондықтан генериктерді қолдану халықтың басым бөлігін осы заманғы, сонымен қатар экономикалық жағынан пайдалы медициналық технологиялармен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл жағдайда тиімділік факторының ролі басым болады (Воробьев П.А. және сер. авт., 2002): генериктер түпнұсқасына сайма-сай болуы тиіс. Бұл жағдайда клиникалық тәжірибе шындық критерияларды, яғни көшірме препараттардың тиімділігі түпкі заттан өте ерекшеленетінін көрсетеді. Клиникалық тәжірибенің тағы бір маңызды ерекшелігі дәрігердің дәрілік заттарды тағайындау және пациенттің нақты препараттарды дәріхана желісінде алу кезінде артық көру айырмашылығында болып отыр. Осылайша, кейбір дәрігерлер пациенттің материалдық жағдайын ойлап, арзан дәрілік заттарды тағайындайды, бұл көбінесе GCP және GMP стандарттарына сәйкес келмейді. Ал басқа дәрігерлер қымбат тұратын түпкі препараттарды тағайындайды, олардың клиникалық нәтижесі кейде арзан генериктерден артық болмайды. Препаратты көкейкөзбен емес, ғылыми негізделген ретпен таңдау қажет, бұл дәлелді медицина мен салыстырмалы клиникалық сынақ нәтижелеріне негізделген клиникалық-экономикалық зерттеулерді жүргізу арқылы жүзеге асуы мүмкін (Остроумова О.Д., Мамоев В.И., 2002).

4.Иллюстрациялық материалдар:презентация

5.Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 33-беті

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимилова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

1. Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback) :

1. Денсаулық сақтау саласының дамуының заманауи концепциясы?
2. Денсаулық сақтау саласында қандай сапа көрсеткіштерінің эталондарын білесіз?
3. Дәлелді медицина дегеніміз не?
4. Емдеудің тиімділігі және қауіпсіздігінің дәлелі?
5. Медициналық және фармацевтикалық көмекті стандарттаудың жүргізуге қандай керекті жағдайларды білесіз?
6. Өмірлік қажетті дәрілік заттардың тізімін қандай ДЗ кіреді?
7. Медициналық және фармацевтикалық көмек сапасын басқаруда фармакоэкономикалық зерттеулердің орны.
8. Дәріханада дайындалған дәрілер қалай басталады және босатуға бақылау қалай жүргізіледі?

Дәріс № 6

1. Тақырыбы: Фармакоинформатика

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 34-беті

2. Мақсаты: Фармакоинформатика-білім алушыларға ғылымды оқу және тәжірибеде қолдану туралы таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Тәжірибелік денсаулық сақтауда фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізу дәрілік заттар туралы ақпаратпен жұмыс жасауды көздейді. Бұған тікелей көмекті **фармакоэкономика** – фармация мен медицинаның саласындағы (дәрілерді жасаудан және олардың клиникалық тәжірибеде қолданылуына дейін) ақпаратпен жұмыс жасауда стандарттық амалдарды зерттейтін және жасайтын пән аралық ғылыми ретінде көрсетеді. Фармакоинформатика клиникалық фармакологияда, клиникалық фармацияда, әлеуметтік дәрітануда тәжірибелік қолданыс тапты. Ол фармакокинетикалық зерттеулерде (ағзадағы дәрілердің деңгейлері мен олардың дозаларының реттелуіндегі терапевтикалық мониторинг кезінде), ауруханалардың ақпараттық жүйелерінде (фармакотерапияның экономикалық және медициналық құжаттарын зерттеу), мамандандырылған орталықтардың жұмысында (ауруханалардың ақпараттық орталықтары, токсикологиялық ақпараттық орталықтар), фармацевтикалық және медициналық ЖОО-ның студенттерін даярлау кезінде, дәрігерлерді, фармацевттерді дайындауда, және де маман еместерді – науқастар мен олардың отбасыларының мүшелерін емдеуде қолданылады.

Фармакоэкономика аурулардың фармакотерапиясы кезінде медициналық, фармацевтикалық жұмысшылардың ақпараттарының негізгі дерек көзі болып табылады, өйткені ағзаға деген дәрілік заттардың әрекеті, осы ақпаратты өңдеу туралы әдеби, сараптамалық мәліметтерді талдауға әкеледі. Фармакоэкономиканың мазмұны әр түрлі медициналық ақпаратқа ие болатын (диагностика, фармакотерапия) және ғылыми фармакоэкономиканың осы салалардың арасында тұрақты түрде болып жататын қажетті ақпарат алмасудағы медициналық фармакоэкономикамен тікелей байланысты.

Фармакотерапевтикалық жобаладағы мәселерді шешу кезінде фармакоэкономика мамандандырылған ғылыми білімдер мен тәжірибеден алынған эмперикалық білімдерді қолданады.

Ақпарат пен байланысты жұмыстың әдістері мыналар болып табылады:

- ізденіс;
- жинау;
- өңдеу; (талдау);
- сақтау (мұрағаттау).

Фармакоэкономиканың ең маңызды бөлігі – дәрілік заттар туралы ақпараттарды өңдеу (талдау) болып табылады. Әдебиеттік мәліметтермен жұмыс осындай ақпараттық сенімділігі мен толықтығының аспектілерін қоспайды. Оларда әдетте медицинадағы заманауи білімдерге негізделген автордың пікірі келтіріледі, бұл адам факторының салдарынан, одан кейінде жылдам өзгереді, сондықтан бір қатар ақпарат толық емес және дәл емес түрде келтірілген. Бұл факторды ақпаратпен жұмыс кезінде ескеру қажет, өйткені оны клиникалық тәжірибеде қолдану оны жасаған және басып шығарған адамға байланысты. Дәрілік құралдар туралы ақпаратты өңдеуді дәріханада (жұмыс орнында), аурухана дәріханасында (маманданған басылымның кең спектрмен жұмыс), стационарлық бөлімшелерде (мысалы, биохимия, генетика бөлімінде), ақпараттық орталықтарда жүргізуге болады.

Дәрілік заттар туралы мемлекеттік ақпараттық орталықтар іс жүргізуде:

- дәрілік заттарды медициналық бағыттағы құралдардың сапасын бақылау қауіпсіздігі мен өндіру бойынша мемлекеттік департамент;

ONȚŪSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 35-беті

– дәрілік заттардың кері әсерлік реакцияларын қадағалауды іске асыратын ДМ-нің мемлекеттік фармакологиялық орталығы, фармакологиялық бақылау бөлімі;

– Фармацевтикалық оқу мекемелері (Ұлттық фармацевтикалық университет, жоғары оқу орындарының фармацевтикалық факультеттері).

Фармакоэкономика дәрілік заттар туралы мәліметтерді ақпараттық дерек көздерінен алады.

Ақпараттық дерек көзі – ақпаратты ұсынатын нысан немесе субъект. Мысалы: кітап, есептегіш бағдарлама, мәліметтер базасы, дәрігер.

Әдебиеттік ақпараттық дерек көздерінің жіктелуі:

1. **бірізділігі бойынша:**

– біріншілік (біріншілік ақпаратқа ие болатын. Мысалы: нақты зерттеудің түпнұсқалық нәтижелері);

– екіншілік (біріншілік дерек көздерінен алынған ақпаратқа ие. Мысалы: зерттелінген ақпараттың дерек көздерін келтіру мен нақтылы мәселені әдебиеттік түрде шолу);

– үшіншілік (көпсанды дерек көздерінің негізінде біріншілік және екіншілік) нақтылы мәселені шолуды білдіреді. Мысалы: оқулықтар, компендиумдар).

2. **басылып шығу тәсілі бойынша:**

– мерзімдік емес (кітап, оқу құралы, оқулықтар, диссертациялық жұмыстар, еңбектердің жинағы) – ISBN коды (International Standart Book Number);

– мерзімді (журналдар) – ISBN коды (International Standart Book Number);

– мерзімділігі белгіленбеген (нақтылығын уақыт интервалымен басылатын дерек көздері) – ISBN коды.

3. **қолайлылығы бойынша:**

– басылып шыққан;

– басылып шықпаған;

– көне әдебиет;

– фирманың әдебиеті.

Дәрілік заттар туралы келесі екі ақпараттық дерек көздері бар: дәрілік заттардың мемлекеттік реестрі, компендиум, «Фармацевтикалық хабаршы», «Фармацевтический журнал», «Еженедельник аптеки» және т.б. басылымдар.

Әдебиеттік ақпарат көздері мәліметтер базасы түрінде ұсынылады.

Мәліметтер базасы – бұл басылымдық мәтіннің негізінде құрылған ақпараттың дерек көзі (мәліметтердің толық мәтіндік базасы) немесе библиографиялық ақпаратты қосатын нақтылы құрылым формасында (мәліметтердің библиографиялық базасы).

Мәліметтердің толық мәтінді базасы – бұл компендиумдар, кітаптар, электрондық түрде мерзімдік басылымдар.

Мәліметтердің библиографиялық базасы басылымдар туралы ақпараттардың тізімін білдіреді (автор, кітаптың) мақаланың атауы, басылымның (журналдың атауы).

Фармакоэкономикалық зерттеулер негізінде фармакоинформатика бойынша мәліметтердің базасы құрылған, оған терапевтикалық көзқарас тұрғысындағы кең таралған ауруларды емдеу үшін ең тиімді, қауіпсіз және шығындары төмен дәрілік заттармен енгізілген. Мысалы, **ANTICIPATOR** (антибиотиктермен емдеу), **KINETINPEX** (дәрілердің терапевтикалық мониторингі), **Hypertenze** (гипертонияны емдеу).

Клиникалық зерттеулердің нәтижелерін жеткізетін мәліметтер базаларының арасында, әлемде ең танымалы Кокрейннің мәліметтер базасы мен дәлелді медицинаның мәліметтер базасы болып табылады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 36-беті

Кокрейннің мәліметтер базасы емдік араласудың қандай да болса барлық рандомизирленген клиникалық сынықтардың жүргізілуінің жинақталған нәтижелеріне ие. Ол электрондық нұсқада ағылшын тілінде көрсетілген. Оның жасалуымен халықаралық ұйым - Кокрейннің Қоғамы айналысады, ол 1992-жылы Англияда пайда болған және барлық клиникалық сынақтардың нәтижелерін аналитикалық жинақтау жолымен (жүйелік шолу) барлық емдік араласудың тиімділігін бағалауды бірінші мойындаған эпидемиолог Арчи Кокрейннің құрметіне аталған. Жүйелік шолудың мақсаты – ең қолайлы факторлардың негізіндегі медициналық шешімдердің қабылдануына мүмкіндік беру.

Мәліметтер базасындағы жүйелік шолудың құрылымы:

- шолудың, библиографиялық суреттеудің, барлық авторлардың аты-жөніне ие мұқабалық бет;
- кіріспе бөлімінен, зерттеу мақсатынан, зерттеудің материалынан және әдісінен, нәтижелерінен және талқылануынан тұратын құрылымдық шолу;
- талдаудың нәтижелерін талқылау;
- тәжірибелік медицина мен одан арғы зерттеулерге арналған маңыздылық туралы қорытынды;
- зерттеулік шолудағы және оған қосылған жұмыстардың (себебін көрсетумен) толық библиографиялық тізімі;
- олардың әдістемелік сапаларының бағасы мен әрбір қосылған зерттеу сипаттамасы бар толыққанды кестелер;
- мета – талдаудың нәтижелерін қосатын шолу нәтижелері бар толыққанды кестелер.

Мета – талдау бір уақытта дәрілік препаратты, емдеу тәсілдігі әр алуан уақытта әр түрлі авторлар келтірген басқа да тәсілдерді қолданудың клиникалық зерттеулерінің нәтижелерін талдауға мүмкіндік беретін статистикалық процедуралармен әдістемелік амалдардың нақтылы жиынтығын білдіреді. Мета – талдау мәліметтерді ол үшін зерттеу болғаны сияқты көріністе өңдеуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде өңдеу көлемі мен айырмашылықтардың қолайлылығы ұлғаяды. Мета – талдаудың пайда болуы медициналық араласудың тиімділігін клиникалық түрде зерттеудің статистикалық маңызды нәтижелерінің жекелей түрде болмауымен, және де қарама-қайшы мәліметтердің саны мен туындаған.

Кокрейндік жүйелік шолулардың жағымды жақтары:

- нақтылы түрде қалыптасқан клиникалық мәселеге жауап береді;
- әр түрлі тілдердегі ақпараттардың барлық дерек көздерінің нәтижелерін іздеуге шоғырланады;
- клиникалық ақпараттарды жинау мен өңдеу тәсілдерінің сенімділігін бағалау жолы мен зерттеу мәліметтерінің қолайлылығын талдайды;
- тек қана қатерсіз мәліметтерді толықтырады;
- сынақтың жаңа нәтижелерін алу көлемі бойынша тұрақты түрде жаңарып отырады.

Кокрейндік шолулар мыналар туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді:

- тиімді түрдегі араласу, оны қолдануға болады;
- араласу тиімсіз, оны қолдануға бомайды;
- араласу зиян келтіреді, оған тиым салуға тура келеді;
- пайда мен зиян дәлелденбеген, одан арғы зерттеу талап етіледі.

Кокрейн Қоғамының жұмысшы органы: шолуларды келісу топтарды, әдістерді өңдеу бойынша Кокрейн топтары, Кокрейн орталықтары, науқастардан және олардың отбасыларынан тұратын Кокрейндік бөлімдер, Кокрейндік топтамалар болып табылады. Кокрейн қоғамының жұмысының негізгі нәтижесі ақпаратты электрондық тасымалдағышта көрсететін Кокрейндік кітапхана болып табылады. Бұл кітапханаға мәліметтердің алты жекелей базалары кіреді:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 37-беті

- Дайындалып жатқан шолулардың хаттамалары және аяқталған жүйелік шолулары бар жүйелік шолулардың мәліметтерінің Кокрейндік базасы.
 - Кокрейндік қоғам мен басқа да ұйымдардың қатысушылары мен нақтыланған сынақтары мен бақыланатын басылымдардың мәліметтерінің библиографиялық базасының – бақыланатын сынағының кокрейндік регистрі.
 - Әр түрлі дерек көздеріне басылып шыққан мета – талдау мен жүйелік шолулардың сынақ бағасының құрылымдық рефератына ие, медициналық араласудың тиімділігі бойынша шолулар мәліметтерінің реферативтік базасы.
 - Клиникалық зерттеу нәтижелерінің синтезі мен талдауы бар әдістемесі бойынша библиографиялық басылымдарға ие кокрейндік әдістемелік регистр.
 - Медициналық араласудың экономикалық бағасы бойынша мәліметтердің реферативтік базасы.
 - Әдістеме бойынша шолулар мәліметтерінің кокрейндік базасы.
- Кокрейндік жүйелік шолулар мыналар үшін ауыстырғысыз:
- өздерінің шешімдерін қатаң түрде дәлелденген фактілерде негіздеуге ұмтылатын тәжірибеші дәрігерлер мен денсаулық сақтауды ұйымдастырушыларға;
 - клиникалық сынақтарды жүргізуді жоспарлаған зерттеушілерге;
 - дәрігерлер арналған тәжірибелік нұсқауларды дайындауға керекті клиникалық басшылықты құрастырушылар;
 - одан арғы зерттеулерге мүдделі пациенттер.
- Кокрейннің мәліметтер базасы ұсынатын клиникалық мәліметтерді медициналық араласу мен мәліметтер базаларын жасаудың тиімділігінің дәлелдерін жинауға керекті дәлелді медициналық орталықтарының сарапшылар да пайдаланады.
- Қазіргі уақытта әлемде дәлелді медицинаның 12 орталығы бар, олар медицинаның өзекті мәселелері бойынша жүйелік шолулары мен реферативтік анальгетикалық басылымдары, нұсқаулары түріндегі ақпараттық хабарламаларды дайындайды. Осы ақпараттық хабарламаларды жасау үдерісі мынадай кезеңдерден тұрады:
- нақты клиникалық мәселені алға қоюшылық;
 - клиникалық нәтижелердің өлшем бірліктерін, олардың басқаларымен салыстыру дәрежесін анықтау;
 - клиникалық базалар мен ізденіс әдістемесінің қолайлы базаларын таңдау;
 - соңғы нәтижелерден алынған мәліметтер немесе сапалы айырмашылықтарды құраудың толыққандығының жеткіліксіздігінен болатын одан арғы талдау үшін басылымның формалды белгілері бойынша таңдаланып алынған түпкілікті «сүзгілеу»;
 - мета – талдаудан кейін құрылымданған рефераттар түрінде ұсынылатын «сүзгіленуші» ақпаратты жинақтау.
- Дәлелді медициналық ақпараттану жүйесі соңғы ғылыми жетістіктер мен олардың дәрігердің күнделікті жұмысына енгізілуі арасындағы уақытша кедергіні жоюға мүмкіндік береді.

4. Иллюстрациялық материалдар:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 38-беті

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопобаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопобаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопобаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

10. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА;

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 39-беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа:
<http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback):

1. Фармакоэкономика дегеніміз не?
2. Фармакоэкономиканың тәжірибелік қолданылуы қандай?
3. Ақпаратпен жұмыс жасаудың әдістеріне сипаттама беріңіз.
4. Дәрілік заттар туралы ақпарат қалай өңделеді?

O'NTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 40-беті

Дәріс № 7

1. Тақырыбы Фармацевтикалық ақпараттың теориялық негіздері.

2. Мақсаты: білім алушыларға ғылыми-техникалық ақпараттың негіздері туралы және фармацевтикалық ақпарат жүйесі туралы негізгі ұғымдар беру

3. Дәріс тезистері:

«Ақпарат» (лат. informatio – түсіндіру, мазмұндау) термині күнделікті өмірден бастап техникалық салада пайдаланылатын көп мағыналы ұғым. Жалпы алғанда бұл ұғым шектеу, байланыс, бақылау, форма, инструкция, білім, мағына, құрылым, бейнелеу, сезіну тағы басқа ұғымдармен тығыз байланысты. Көп адам бұл жайлы Білім дәуірі немесе білім қоғамы тудырған **ақпарат дәуірі** туралы айта бастады; ақпараттық қоғам, ақпараттық технологиялар, тіпті информатика, ақпарат ғылымы және компьютер ғылымына назарға көп түсуде, ал «ақпарат» сөзі білдіре бастаған мағыналары ұқыпсыз пайдаланылуда. Бұл терминнің кең тарағанына қарамастан, ақпарат түсінігі ғылымдағы ең көп пікірталас тудырған түсініктердің бірі болып табылады.

Ақпарат барлық ұйымдардың басты ресурсы болып табылғаны секілді фармацевтикалық ұйымның да негізі болып табылады. Сондықтан оның ерекшеліктері мен қасиеттерін есепке алу қажет.

Ақпараттың негізгі қасиеттері:

- Қолжетімділігі;
- Сапасы;
- Сенімділігі.

Фармацевтикалық ақпараттың негізгі міндеттері:

- Фармацевтикалық қызметтерді нориативті-құқықтық ақпаратпен қамтамасыз ету;
- ДЗ автоматталған анықтама-ақпараттық жүйесін ұйымдастыру.

Фармацевтикалық ақпарат бағыттары.

Технологиялық үрдістердің техникалық бағдарламасы мен басқа қосымша нысандардың ұйымдастырылған құрамдастары және ақпараттық қажеттілікті қанағаттандыруда белгіленген тақырып аумағында мәліметтерді іздеп, жинап, ақпараттық ресурстарды шығаруда қызметкерлер тобының функционалдық істері.

Ақпараттың негізгі бағыттары:

- Тасушы бойынша (электрондық, заттық және т.б);
- Қозғалу бағыттары бойынша (кіріс және шығыс);
- Дереккөз бойынша (сыртқы және ішкі);
- Мазмұны бойынша (экономикалық, құқықтық, техникалық және басқа).

Фармацевтикалық мекемелердің, ұйымдардың жүйесі, ғылыми медициналық ақпараттармен жұмыс істейді. Фармацевтикалық ақпараттың жоғарғы құрылым болып:

- ҚР Денсаулық сақтау министрлігі;
- ҚР фарм. ақпараттың ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық;
- ҚР фарм. ақпараттың ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық;
- ҚР фармацевтикалық және медициналық комитеті;

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 41-беті

— ҚР фармацевтикалық қызметтерді қолдау және дамыту ассоциациясы жатады.

Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды дәрілік заттар туралы ақпаратпен қамтамасыз етуді ұйымдастыруда фармацевттердің ғылыми қоғамдары көп еңбектенуде.

Фармацевтикалық оқу орындары мен ғылыми зертханалар тәжірибелік және фундаменталдық ақпарат көздерін жинақтап фармацевтикалық ақпараттың аналитикалық маркетингтік орталыққа жіберіліп отырады. Бұл орталық фармацевтикалық қызметтің жүйесінде дәрілік заттар туралы ақпаратты бағыттап, бақылап отыратын алдыңғы қатарлы мекеме болып табылады. Фармацевтикалық ақпараттың аналитикалық маркетингтік орталыққа қызметтерді, міндеттерді, жұмыс аумақтары фармация комитетінің бұйрығымен, ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің бұйрығымен бекітілген.

Қазіргі таңда фармацевтикалық ақпараттық қорларды фармацевтикалық ақпараттық сайттардан, яғни анықтамалық материалдардан іздейміз. Атап айтар болсақ, сондай фармацевтикалық ақпараттық сайттарға келесілер жатады:

- <http://www.Recipe.ru>
- <http://www.pharmindex.ru>
- <http://www.analit.net/apteka>
- info@medmarket.kz
- www.ims.health
- <http://www.dari.kz>
- www.resurs.kz/catalog/dari

Жобаның мақсаты мамандандырылған сайт бағытталған кең ауқымды кәсіби мүдделерін құру болып табылады, сайттың ерекшелігі ең алдымен ақпаратты беру мен қызмет көрсету, сондай-ақ, фармацевтикалық нарықты, дәрігерлер мен медициналық жоғарғы оқу орындарының студенттеріне ыңғайлы түрде қолдану үшін арналған. Сайтта келесі бөлімдер бар:

Жаңалықтар. Бұл бөлімде сайта ақпараттық толықтырудың таңдалған жаңалықтары, отандық және шетелдік ақпарат көздері құрайды. Іріктеудің критерийі медициналық және фармацевтикалық ғылым және тәжірибе туралы соңғы ақпарат жетістіктерін, сонымен қатар, клиникалық сынақтарды, дәрілік заттарды, медицинадағы ғылыми жаңалықтарды, отандық медициналық және фармацевтикалық салалардағы істердің нәтижелерін тіркеу болып табылады.

Құжаттар. Деректер базасында медициналық заңнамалық және нормативтік актілерге кең іздеу мүмкіндіктері берілген. Ұсынылған деректер сақталу нәтижелері Excel форматындағы кесте түрінде сұрыптау және іздеу мүмкіндігі бар. Атап айтар болсақ, дәрілік заттар туралы анықталған ақпараттарды, оның ішінде жалған дәрілік заттар туралы ақпаратты, соңғы 12 айда тіркеуден шығарылған және қайта тіркелген дәрілік заттар туралы ақпараттар беріледі.

Сілтемелер. Каталог сілтемелері қызықты және пайдалы медициналық ресурстар желісін егжей-тегжейлі сипаттамасымен және мүмкіндігімен қосу сайтна кіреді.

Дәріхана. Интернет-аптека — БАҚ, медициналық мақсаттағы құралдарды, дезинфекциялық, парафармацевтикалық және кең спектрлі дәрілік заттарды заңнама талаптарына сәйкес өткізу.

Прайс-парақтар. Прайс-парақтары сервисте тегін орнатылады.

Қызмет. BioMail — биологиялық және медициналық ағымдағы әдебиетпен, қадағалап көмектесетін сервис. Берілген 37 іздестіру үлгісін BioMail автоматты түрде жүргізеді. BioMail сіздің e-mail мекен-жайыңызға іздеу нәтижесін жібереді (апта сайын, аптасына екі рет немесе айына бір рет, сіздің таңдауыңыз бойынша).

PubMed іздеу негізінде биомедициналық журналдар арасында ең үлкен жария дерекқоры.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 42-беті

Сайтта күн сайын жаңартылып отыратын on-line база прайс-парақтары өндірушілер мен дистрибьюторларға арналған. Бұл бөлім екі негізгі блоктан тұрады: өндірушілер мен дистрибьюторлар ұсыныстары. Барлық базалар бірыңғай номенклатуралық анықтамалар негізінде жасалады. Өндірушілер мен дистрибьюторлар тізімдері мүмкіндігінше сұрыпталып беріледі: алфавит бойынша; өңір бойынша; жаңарту прайс-парағының күні бойынша және т.б.

Қорытындылай келе, әртүрлі ақпараттық арналарды пайдалана отырып, халыққа және жеке сұраныстарға жауап ретінде дәрілік заттар туралы нақты ақпаратты ұсыну, тегін медициналық көмектің кепілдендірілген көлемі шеңберінде дәрілік заттармен тегін қамтамасыз ету мәселелері бойынша ақпаратты ұсыну, бұқаралық ақпараттық құралдарда басылымдар, дәрілік бюллетеньдер, плакаттар мен кітапшалар түрінде баспа ақпарат көмегімен дәрілерді пайдалану, мүмкін болатын жанама әсерлер және ең көп таралған патологиялар бойынша халықтың сауаттылығын арттыру болып табылады.

4. Иллюстрациялық материалдар: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

10. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 43-беті

5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

- 1.Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА,2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
- 3.Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
- 4.Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
- 5.УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
- 6.Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
- 7.Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Ғ.Т.А. туралы түсінік.
2. Басқарушылық акпараттың қажеттілігін не анықтайды?
3. Акпараттық ресурстардың ерекшеліктері.
4. Н.Т.и.қойылатын талаптар
5. Акпараттың жіктелуі қандай?
6. Акпараттық жүйе түсінігі.
7. Акпараттық жүйенің құрылымы
8. Акпараттық жүйелердің жұмыс істеу элементтері қандай?
9. Жіберушіден алушыға акпараттың қозғалысы қанша кезеңнен тұрады?
10. Фармацевтикалық акпарат жүйесінің ұйымдық құрылымы қандай?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 44-беті

Дәріс № 8

1. Тақырыбы: Фармацевтикалық қызметтің қалыпты-құқықтық ақпараттық қамсыздандырылуы.

2. Мақсаты: білім алушыларға фармацевтикалық қызметтің қалыпты-құқықтық ақпараттық қамсыздандырылуы туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Қазақстан Республикасы тәуелсіздік алған соң бірнеше жыл аралығында ақпараттық және құқықтық бос кеңістікте болды. Фармацевтикалық сектордың қызметтері көп жыл уақыт аралығында бағытталып, бақыланбады. Жаппай жекешелендірудің нәтижелері бәсекелестікке, дәрілік заттарға баға құрудың тұрақсыздығына алып келді. Бірнеше жылдың аралығында фармацевтикалық өндіріс пен дәріханалық ұйымдардың қызметтері жаңа сатыға көшті. Сондықтан фармацевтикалық сектор мен нарықты нормативті- құқықтық базамен қамтамасыз ету маңызды міндеттердің бірі болып саналады.

Маңызды құжаттардың бірі ҚР Президенттің Үкімі 17.04.1997ж. «Дәрілік заттар туралы заңы». Үкім фармацевтикалық қызметте құқықтық базаны реттеуге заңдылық іргетас болып табылады.

Қазіргі таңда фармацевтикалық нарық ережелері мемлекет алдында талаптар қояды:

- дәрілік заттардың қолжетімді, қауіпсіз және әсерлі болуын;
- елімізде отандық өнеркәсіптің дамуын, импорттан тәуелділікті азайту;
- фармацевтикалық қызметтердің мемлекет тарапынан бақылау ұйымдастыру;
- фармацевт-мамандардың білімдерін жоғарлату және жаңарту;
- дәрілік заттардың қолданылуын, белгілеуінің тиімділігін қарастыру;
- дәрілік заттардың нарықта бұрмалану мен жалған өндірісті болдырмау.

Көрсетілген мәселелерді шешу үшін дәрілік заттар айналымын реттейтін мемлекеттік саясат нұсқаулары құрастырылу керек. Ақпараттық және құқықтық қамтамасыз етуінсіз ешқандай саясат іске асуы мүмкін емес.

Халықаралық тәжірибеде, ақпараттық-заңдылық базаларды құру 3 кезеңнен тұрады:

- жоғарғы заңдар мен құқықтық актілерді құрастыру;
- заңдылық тұрғыда жіберілген қателіктерді түзетіп, дамыту, жетілдіру кезеңін қарастыру;
- тікелей әрекеттердің заңдылық құжаттарын бекіту.

Ақпараттық-құқықтық базаларды ұйымдастыруда фармацевтикалық сектордағы нақты жағдайларды бағалап, жоспарлап, мақсаттарды белгілеп, өнеркәсіптің даму жолдарын белгілеу маңызды. Заң мен құқық мақсаттарға жетудің әдістері. Фармацевтикалық қызметте ақпараттық кең түрлерін қолдану, яғни жоғары өзіндік ерекшеліктерін сауда, кеден, еңбек және басқа да заңдылықтармен қорғалады.

Заң қабылдау процестері келесі кезеңдерден тұрады:

1. Мемлекеттік атқару органдарының ассоциациялардың, бизнесмендердің қатысуымен консультациялар өткізіледі, мәселелердің тізімдері, шешу жолдары, алдағы міндеттер мен мақсаттар ұсыныстар белгілінеді.
2. Құқықтық нормативтік актілерді құру процедуралары, негізгі құжаттардың жобаларын жасау.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 45-беті

3. Бірігей жалпы шешімге келу, құжаттарды қоғамда көрсету, түскен ұсыныстарды қарастыру, мемлекеттік құрылымдардың қосымшалары мен мақсатқа сәйкестілігін қарастырып, қосымшалар қажет болса, оны бекітеді.

ҚР дәрілік заттардың мемлекеттік бақылауын реттеуде халықаралық фармакопеялардың маңызы бар: Европалық фармакопея, Британдық фармакопея, АҚШ фармакопеясы, Несмістің гомеопатиялық фармакопеясы.

Қазақстан территориясында халықаралық фармакопеяларды қолдану 2004 жылдан басталды.

2006 жылы дәрілік заттар айналымында халық стандарттары құрастырылып, тәжірибеге енгізілді:

- Орындауға тиісті зертханалық тәжірибе (GRP);
- Орындауға тиісті клиникалық тәжірибе (GCD);
- Орындауға тиісті дистрибьюторлық тәжірибе (GDP);
- Орындауға тиісті өндірістік тәжірибе (GMP);
- Орындауға тиісті дәріханалық тәжірибе (GPP).

Алғашқы мемлекеттік фармакопеяны шығару, халықтық стандарт ретінде мемлекет басшысының үкімімен № 2655 – 23.11.1995 ж. «Дәрілік заттар туралы» Занда көрсетілді.

1.Тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемін көрсету бойынша дәрілік заттарды, профилактикалық (иммунобиологиялық, диагностикалық, дезинфекциялық) препараттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы, фармацевтикалық қызметтерді сатып алуды ұйымдастыру және өткізу ережесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 30 қазандағы № 1729 Қаулысынан.

2. Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техникасының айналысы саласында инспекциялауды жүргізу ережесін бекіту туралы бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2009 жылғы 19 қарашадағы № 742 бұйрығы.

3.Тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемінің шеңберінде амбулаториялық деңгейде белгілі бір аурулары (жай-күйі) бар халықты тегін қамтамасыз ету үшін дәрілік заттардың және медициналық мақсаттағы бұйымдардың және мамандандырылған емдік өнімдердің тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2011 жылғы 4 қарашадағы № 786 бұйрығы.

4.Дәрілік препараттарды және медициналық мақсаттағы бұйымдарды дайындау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 16 қаңтардағы № 60 Қаулысынан.

5.Медициналық және фармацевтикалық қызметке қойылатын біліктілік талаптарын бекіту туралы ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 23 қаңтардағы № 27 бұйрығы.

6. Қазақстан Республикасында бақылау жасалуға жататын есірткіні, психотроптық заттар мен прекурсорларды медициналық мақсаттарда пайдалану қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 26 қаңтарындағы № 32 бұйрығы.

7. Профилактикалық (иммундық-биологиялық, диагностикалық, дезинфекциялық) препараттарды сақтау, тасымалдау және пайдалану қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 4 ақпандағы № 76 бұйрығы.

8. Медициналық және фармацевтикалық қызметті лицензиялаудың кейбір мәселелер туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 94 Қаулысы.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 46-беті

9. Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы жарнамалауды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2015 жылғы 27 ақпандағы №105 бұйрығы.

10. Дәрілік заттарға, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техникаға тыйым салу, оларды тоқтата тұру, айналыстан алып қою немесе шектеу қағидаларын бекіту туралы Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 27 ақпандағы №106 бұйрығы.

11. Этил спиртін сақтау мен өткізу (тиеп-жөнелту, қабылдап алу) қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 20 ақпандағы № 109 бұйрығы.

12. Жеке медициналық кітапшаларды беру, есепке алу және жүргізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м.а 2015 жылғы 24 ақпандағы №126 бұйрығы.

13. Міндетті медициналық қарап тексеруді өткізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м.а 2015 жылғы 24 ақпандағы №128 бұйрығы.

14. Рұқсаттар және хабарламалар туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 16 мамырдағы № 202-V ҚРЗ.

15. Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы таңбалау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 16 сәуірдегі №227 бұйрығы.

16. «Дәрілік заттардың, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканың айналысы саласындағы объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 19 наурыздағы № 232 бұйрығы.

17. Қазақстан Республикасының кодексі Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі (06.04.2015 ж. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен).

18. Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы сақтау мен тасымалдау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 24 сәуірдегі №262 бұйрығы.

19. Дәрілік заттарды рецептімен босатуға жатқызу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 28 сәуірдегі № 288 бұйрығы.

20. Рецепттерді жазу, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 22 мамырдағы №373 бұйрығы.

21. Алғашқы көмек көрсетуге арналған дәрі қобдишасының құрамын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 22 мамырдағы №380 бұйрығы.

22. Тиісті фармацевтикалық практикаларды бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 27 мамырдағы №392 бұйрығы.

23. Дайындалған дәрілік препараттарға дәріханаішілік бақылау жүргізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 28 мамырдағы № 405 бұйрығы.

24. Дәрілік заттарды және медициналық мақсаттағы бұйымдарды медициналық қолдану жөніндегі нұсқаулықты жасау және рәсімдеу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 29 мамырдағы № 414 бұйрығы.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 47-беті

25. Мемлекеттік санитариялық-эпидемиологиялық бақылауға және қадағалауға жататын өнімдермен және эпидемиялық маңызы бар объектілердің тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 30 мамырдағы № 414 бұйрығы.

26. Орфандық препараттардың тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 29 мамырдағы № 432 бұйрығы.

27. «Медицина және фармацевтика кадрларының біліктілігін арттыру және қайта даярлау ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің міндетін атқарушының 2009 жылғы 11 қарашадағы №691 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 29 мамырдағы №433 бұйрығы.

28. Дәрілік заттарға медициналық мақсаттағы бұйымдарға және медициналық техникаға жатпайтын тауарлардың тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 25 маусымдағы №516 бұйрығы.

29. Халықтың санитариялық- эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мамандарды қоспағанда, денсаулық сақтау саласындағы мамандар үшін біліктілік санатын беру туралы куәлікті беру және қайтарып алу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 29 маусымдағы №531 бұйрығы.

30. Дәрілік заттардың, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медицина техниканың айналысы саласындағы объектілердің үлгілік ережелерін қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 29 мамырдағы №535 бұйрығы.

31. Жарамсыз күйге түскен, жалған, жарамдылық мерзімі өтіп кеткен дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы жою қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 26 тамыздағы № 687 бұйрығы.

32. Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы көтерме және бөлшек саудада өткізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 14 қыркүйектегі № 713 бұйрығы.

33. Азаматтарды дәрілік заттармен қамтамасыз ету қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 30 қыркүйектегі № 766 бұйрығы.

4. Иллюстрациялық материалдар: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с. 40 экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150 экз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 48-беті

3. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 49-беті

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. ҚР фармация саласында заңнама қызметтерінің негізгі кезеңдері?
2. ҚР «Халықтың денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесінің» кодексі.
3. Фармацевтикалық нарық заңдары мемлекет алдында қандай міндеттер қояды?
4. Ақпараттық-заңнамалық базаны құру қанша кезеңнен тұрады?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 50-беті

Дәріс №9

1. Тақырыбы: Мәліметтердің электронды базалары бойынша ақпаратты іздеу.

2. Мақсаты: білім алушыларға мәліметтердің электронды базалары бойынша ақпаратты іздеу туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Кез келген ақпараттық жүйеде функционалданған іздеу, жинақ, сенімді сақтау, мәліметтердің сұрыпталуы және олардың өңделуі жатыр. Сақталынған мәліметтер ақпараттық жүйенің ядросы болып табылады. Мәліметтерді тиімді басқарылуы үшін, үлкен көлемде ақпараттық жүйе әдейі құрылымда ұйымдастырылған, яғни оны мәлімет базасы деп атайды.

Электронды база жүйесінде ең маңызды пайдалану аймағына келесілер жатады:

- корпоративтік ақпараттық жүйе;
- электронды каталог;
- рұқсаттама жүйесі және каталог;
- іздеу жүйелері;
- электронды магазиндер;
- сайтқа кірушілердің статистикалық жүйесі.

Электронды кез-келген бір типті ақпаратты қамтуы мүмкін, мысалы: тауарлар каталогын ұсыну немесе қызметтер, дүкендерді және т.б. Көбінесе каталогтар Web – сайтта ұсынылған ұқсас мәлімет базасымен (МБ) байланысқан. Пайдаланушы керекті мәліметтер таңдау барысында, сервер каталогындағы мәліметтер базасына автоматты түрде іздеу жүргізіледі.

Электронды картотека. Мұнда тұтынушылар, агенттер, қызметкерлер жайында мағлұматтар жиналған. Пайдаланушының сайтқа тіркелу барысында, нақты форманы толтыру кезінде формадағы мәліметтер, тұрақты клиент серверіндегі мәлімет базасына жіберіледі. Мұндай база еш тәуелсіздіксіз кез-келген сайтқа немесе өндірісте пайдалануы мүмкін.

Кейде мұндай картотеканы құру барысында авторизация жүйесі пайдаланылады, ол өз кезегінде пайдаланушы тіркелу барысында өзі жайлы мәліметтерді өзгерте алады.

Интернеттің өте кең танымал іздеу жүйелері сақтауды ұйымдастыру мен интернет – қорды жылдам табуға мәліметтер базасын қолданады. Қазіргі таңда көптеген ұйымдар қолданушыға қажетті ақпаратты табу үшін өздерінің сайттарына **сұранысты кілттік өріс механизмі** бойынша ұйымдастырады.

Электронды магазинде мәліметтер сайтқа кірушілер бойынша ақпарат, міне осы мәліметтер базасында сақталады. Мұндай магазиндердің базасының негізгі объектілері болып мәліметтер және қызмет каталогы, сатып алушылардың картотекасы, тапсырыс және жеткізу мүмкіндіктерін қамтамасыз етеді. Сайттың танымалдығы мен қызықты жарнамалануы пайдаланушылардың әртүрлі сайттағы ресурстарымен жұмысы бойынша алынған статистикалық жиын болып табылады. Статистикалық базаның бар болуы бағалаудың жылдам және сенімді болуына мүмкіндік береді.

Электронды бизнестің шынайы жағдайында қарастырылған мәлімет база категорияларының бәрі немесе тек біреуі ғана болуы мүмкін. Көптеген үлкен және орта компаниялардың әдетте бірлескен жүйе мен интеграцияланған мәліметтер базасы бар. Жұмыс жасау барысында мұндай компаниялар бірлескен мәліметтер базасынан алынған ақпаратты интернет-аудиторияларына тиісті бірлескен Web-порталдарды құрады. Мұнда іздеу жүйесі мен сайтқа кірушілерді тіркеу формалары бар. Мұндай жағдайда on-line тәртібінде кірушілер жайлы ақпарат арнайы мәліметтер

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 51-беті

базасына орналасуы мүмкін немесе кәсіпорынның мәліметтер базасына интеграцияланады. Кіші компаниялар тауар каталогы мен статистикалық талдаулармен шектелуі мүмкін.

Осыған байланысты мәліметтер базасы кәсіпорынның толыққанды және сапалы жұмыспен қамтамасыздандыратын орталықтанған буыны. Қолданушыларға кітапхананың библиографиялық және толық мәтінді ғылыми мәліметтер базаларын қолдануға мүмкіндіктері бар:

Ресей мемлекеттік кітапханасының электронды диссертациялар кітапханасы (ЭБД РГБ) – Ресейде барлық мамандықтар бойынша қорғалған диссертациялардың бірегей мәліметтер базасы. Диссертациялардың 900000-нан астам томы бар.

Springer Link – жаратылыстану ғылымдары, биомедицина, физика, техникалық, компьютерлік, гуманитарлық ғылымдар, математика, информатика, экономика саласындағы зерттеушілерге, ғалымдарға арналған ақпараттық ресурс.

Web of Knowledge – әмбебап іздеу жүйесі арқылы көптеген мәліметтер базасынан бір мезгілде (бір уақытта) ақпарат іздеуге, мақалалар алуға, веб-парақтарға сілтемелер алуға мүмкіндік беретін мәліметтер базасы.

MEDLINE – медициналық ақпараттық реферативті мәліметтер базасы. Медлайн МБ каталогына әлемдегі медициналық басылымдардың 75 %- дан астамы кіреді.

«Заң» МБ – мемлекеттік және орыс тілдеріндегі ҚР ресми нормативтік, құқықтық актілерінің барынша толық электрондық жинағы.

ҚЭЖ (құжатты электрондық жеткізу) анықтамалық-библиографиялық, консультациялық қызметтер көрсетеді, ғылыми кітапхана (ҒК) қорларындағы және ресей кітапханаларындағы мақалалар мен кітаптардың, диссертациялардың электрондық көшірмесін ұсынады.

Ақпараттық ресурстармен қамтамасыз ету, кітап қорын насихаттау бөлімі кітапхана қорлары туралы жедел және толық ақпараттарды ұсынады, ҒК басылымдарын белсенді түрде тарату, насихаттау, сондай-ақ қоғаммен байланыс жұмыстарын іске асырады және тақырыптық көрмелер ұйымдастырып өткізеді. Резервтік қордағы әдебиеттермен жұмысты ұйымдастырады.

Резервтік қор ҚР Ғылыми зерттеу институттарының (ҒЗИ) қайта ашылған кітапханаларын қалыптастыру, Ғылыми зерттеу институттарының (ҒЗИ) тақырыптарын кеңейтуде кітапхана қорларының жекелеген тақырыптық бөлімдерін толықтыру, ҒК оқырмандарына қызмет көрсету барысында жоғалған, көп сұралатын әдебиеттердің орнын толтыру мақсатында құрылған.

Резервтік қор 1 100000-нан астам әдебиеттерден тұрады, соның ішінде мемлекеттік және орыс тілдеріндегі әдебиеттер мен мерзімді басылымдар.

Анықтамалық – ақпараттық қызметтер түрі:

- библиографиялық анықтамалар беру;
- ғылыми және зерттеу жұмыстарына керекті әдебиеттер тізімін жасау;
- ғылыми жұмыстардың әдебиеттер тізімін ретке келтіру;
- өз бетінше библиографиялық іздеу әдістемесі бойынша кеңес беру;
- ғылыми мекемелерге сигналдық ақпараттар беру
- қолданушылардың CD-ROM және USB-құралдарындағы
- құжаттарды басып шығару;
- Ресейлік диссертациялардың электрондық көшірмесін шығару;
- құжаттардың ксерокөшірмесін жасау;
- кітаптардың, мақалалардың және кез келген басқа құжаттардың фрагменттерін сканерлеу;
- электрондық пошта арқылы хат жіберу және қабылдау;
- компьютерде мәтін теру;
- аударма жұмыстары және т.б.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 52-беті

Электронды базаны ұйымдастыру технологиясы. Электронды базаны ұйымдастырудың негізгі міндеті ол ақпараттың қауіпсіздігі, соның ішінде төлем қауіпсіздігі. Төлем жүйесінің іске асуының негізі болып интернет каналдарындағы қауіпсіздікті ұйымдастыру болып табылады. Бұл процессте шифрлау, сандық жазба және сертификаттар негізгілері болып табылады.

Шифрлау. Бұл технология жай текстті арнайы шифр кілтісіз оқи алмайтын түрге айналдырады. Қазіргі таңда өте кең тараған шифрлеу стандарттары болып DES, үштік DES, IDEA және RC-4, бұл стандарттардың алгоритмдік тілдері өте құрылымды болып келеді, сондықтан арнайы мамандар ғана айналысу қажет.

Сандық жазба. Электронды базаны ұйымдастыру жұмысында өте қажет идентификатор қолданушының қолы, жазбасы болып табылады. Электронды нарықта дәстүрлі қолдың эквиваленті – сандық жазба болады. Бұл жазба арқылы кез-келген даудамайда соттың алдында мәліметтер нақты осы пайдаланушымен жасалғаның дәлелдеуге болады.

Сертификат. Электронды мәліметтер қатысушының сенімділігін тексеруді сандық сертификаттау технологиясымен жүзеге асырады. Сандық сертификат қатысушыны куәләндіретін ұйымға тәуелсіз кілтін ұсынады. Қазіргі таңда сертификаттың қайнар көзі болып **Veri Sign** компаниясы және басқа да сертификаттау жүйелері бар, мысалы: **World Registry, Cyber Trust және Entrust** болып табылады.

Бүгінгі таңда төлем жүйелері 10-нан асады. Олардың әр түрлі болуына қарамастан төрт негізгі топқа бөлуге болады:

- мәліметтерді беру қауіпсіздігін қамтамасыздандыратын байланыс протоколы;
- пластикалық карта негізіндегі жүйе;
- смарт-карт негізіндегі төлем жүйесі;
- электронды төлем жүйесі;

Интернеттегі өте қарапайым және алғашқы төлем түрі ашық мәтінмен алмасу болып табылады. Бұны төлем жүйесі деп айта алмаймыз. Бұл әдіс негізінде сатып алушы жай несиелік картасы туралы ақпарат береді.

Интернетте төлем жүйесіндегі жетекші орынды несиелік картаны қолдану транзакциясының көбі осы түрді қолданады.

Қорытындылай келе Қазақстан Республикасында электрондық базаны қолданушылардың негізгі мәселесі болып, электронды мәліметтерді пайдалануды интернет желісінде дамыту, яғни болашақта егер бұл процесс өзінің даму деңгейіне жетіп жатса, онда бұл іс өте ыңғайлы және өте тиімді болып табылады.

4. Иллюстрациялық материалдар: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабоева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабоева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		B044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 53-беті

4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабасева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары(кері байланысFeedback):

- 1.Электронды картотека дегеніміз не?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 54-беті

2. Электронды база жүйесіндегі ең маңызды пайдалану аймағын атаңыз.
3. Анықтамалық – ақпараттық қызметтер түрін атаңыз.
4. Резервтік қор қанша әдебиеттен тұрады?
5. MEDLINE – қандай ақпараттық мәліметтер базасына жатады?

ON'TUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық ақпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 55-беті

Дәріс № 10

1. Тақырыбы: Ақпаратты іріктеудің әдістері мен тәсілдері. Құжаттардың аналитика-синтетикалық өңделуі.

2. Мақсаты: білім алушыларға ақпаратты іріктеудің әдістері мен тәсілдері және құжаттардың аналитика-синтетикалық өңделуі туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Басқару жүйесінде ақпараттармен алмасу, ең алдымен құжаттарды шығарып оны тарату, яғни жазбаша түрде бекітілген материалдық объектілер (бұйрықтар, нұсқаулар, үкімдер, қызмет хаттары).

Құжаттар мына белгілер бойынша жіктеледі:

1. Дереккөздерге қарай – тұлғалық құжаттар (автобиография, түсініктеме) қызметтік, ұйымдардан шығатын.
2. Құрастырылған жеріне байланысты – мекеме аумағында, сыртқы.
3. Мазмұнына қарай – қарапайым (бір сұрақ қаралады) және күрделі.
4. Формасына қарай – еркін құрастырылған.

– типтік ақпарат стандарт кестемен беріледі;

– трафареттік текст бір бөлігі типографтық басылады, бір бөлігі қолдан жазылады.

5. Ақпаратты бекіту әдісіне қарай – жазбаша, графикалық, фото, киноакустикалық.

6. Орындау уақытына қарай – тез арада (орындау уақыты құқықтық актімен белгіленеді), уақытпен шектелмеген (басқарма бекітеді).

7. Сақтау уақытына қарай:

– Үнемі сақталатын;

– Сақталу уақыты 10 жылға дейін;

– Сақталу уақыты 10 жылдан артық.

8. Ашықтық дәрежесіне қарай – ашық және конфиденциалдық (қызметтік қолдануға ғана, әртүрлі құпиялық).

Құжаттың алғашқы құрастырылғаны – түп нұсқа (оригинал), оның дәлме-дәл бір тәртіппен бекітілген көшірмесі – көшірме (копия), құжаттың толық көшірмесі жұмыста қолданылатыны – босату құжаттың бір бөлігінің көшірмесі – бөліктеп көшірме (выписка); құжаттың нұсқасымен қатар құқықтық күші бар көшірмесін – дубликат деп атайды.

Құжаттардың аналитико-синтетикалық қайта өңдеудің ғылыми-ақпараттық қызметтер аумағында негізгі түрлері қолданылады:

– библиографиялық тізбектер; индексациялау;

– аннотация мен рефераттау;

– аудару;

– әдебиеттік шолуды құрастыру.

Библиографиялық сипаттама – құжаттардың белгілі ережелерге сүйеніп мәліметтер тізбесіне қарай, біртектілендіру, басқа құжаттардың арасынан тезарада тауып алу үшін құрастырылатын процесс.

Мысалы, кітаптың сипаттамасы.

O'NTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 56-беті

Медициналық ақпараттың ғылыми негіздері / Ресей МҒА ред. мүш. Ю.П. Лисицин – М: Медицина, 1999 – 250 бет. Құжаттарды сипаттауға, бертектілеуге, ізденуге ақпараттық тілдер қолданылады, яғни түрлену түсініктері, терминдер, белгілер. Ақпараттық тілдердің көп әдістері құрастырылған.

Құжаттардың аналитико-синтетикалық өңдеудің тағы бір әдісі – индекстендіру – тақырыптың немесе құжат мазмұнының негізгі маңызын ақпараттық-іздену тілдері арқылы көрсету.

Ақпараттың негізгі мазмұнын көрсету – іздену келбеті деп аталады. Іздену келбеті болып тақырып атауы, түрлену индекстері немесе кілт сөздері (дискрипт) табылады.

Аннотациялау – ғылыми құжаттарды өңдеу, яғни құжаттың мазмұнының безендірілуі және басылымы туралы қысқаша мәлімет, беру процестері.

Аннотация – басылымнан шыққан шығарманың қысқаша мазмұны мен сипаттамасы. Аннотацияның орташа көлемі – 500 басылым белгі.

Көлемді аннотациялардың бір түрі – дәрілік препараттарға арналған нұсқаулық, келесі бөлімдерден тұрады:

- дәрілік препараттың атауы (қазақша, орысша, латынша) синонимдері;
- қолдану көрсеткіштері;
- фармакологиялық қасиеттері;
- қолдану тәсілдерімен дозасы;
- жағымсыз әсерлері;
- шығарылу түрі;
- сақтау шарттары;
- бағасы.

Рефераттау – басылымнан шыққан ғылыми шығарманың (алғашқы) өңдеу, яғни қысқаша, сонымен қатар салыстырмалы нақтылы және фактылы ақпараттар құрастыру. Реферат дегеніміз алғашқы құжаттың қысқаша мазмұнын негізгі мәліметтер мен қорытындылармен бірге көрсету. Рефератта алғашқы құжатқа қарағанда көбірек ақпарат болуы мүмкін. Реферат тектінде 500 дейін басылым белгісі болады.

Сипаттама – синтездік текст, яғни белгілі бір тақырыптың құрастырылған мәліметтері. Ол үшін бірнеше алғашқы құжаттардың мәліметтерінен ақпарат жиналады.

Сипаттаманың 3 түрі бар:

- библиографиялық;
- реферативтік;
- аналитикалық.

4. Иллюстрациялық материалдар: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 57-беті

- Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
- Шопабаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
- Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
- Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
- Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимилова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
- Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
- Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық акпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
- Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

- Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимилова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
- Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимилова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
- Фармацевтикалық акпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
- Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
- УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2023
«Дәрі-дәрмек айналым жүйесіндегі фармакоэкономика және фармацевтикалық акпарат» пәні бойынша дәріс кешені		58беттің 58-беті

6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Құжаттарды сипатына қарай жіктелуі.
2. Библиографиялық сипаттама дегеніміз не?
3. Индексифирлеу дегеніміз не?
4. Аннотациялау және рефераттау түсініктері?
5. Алфавиттік заттық каталог УДК?
6. Техникалық нысандар ИПС – интернет-сайттар.